
DRUŽINA LITERÁRNÍ A UMĚLECKÁ V OLOMOUCI

BÁSNE

sh.24!

Petr Bezruč: Fr. B. Vaněk. — Jiří Zhor: Monsignor. — Jan Šanda: Ze sbírky »Zpěvy z Dachau«. — Stanislav Křupka: Živý sen. — J. M. Sedlák: Klid přejte, drazí mí. — Aleksandr Blok: Rusko. — Emil Zegadlowicz: Slované. — Vladimír Nazor: Cvrček. — Baltazar Violič: Moje bílá růže. — František Skácelík: V nemoci. — Jan Karník: Drahé památce Fr. Skácelíka. — A. S. Chudobka: V mlhách.

PRÓZA

Fr. B. Vaněk: Láska a smrt. — Miloš Matula: Aleksandr Blok. — J. Svítal-Karník: Listy z archivu. — Věra Procházková: Poslední chvíle Dr. Alfreda Fuchse, služebníka »oltáře a rotačky«. — Heřman Josef Tyl: Dr. Norbert Fr. Hrachovský v Osvěncími. — P. Jaroslav Šumšal, kněz-umělec v Osvěncími. — Jan Šanda: Prelát Msgre Fr. B. Vaněk, děkan z Pelhřimova, v Dachau.

OKNA

M. Alfonsa: Archa. — Frant. Dohnal: Žalm českého lidu. — Plutarchos: Rady manželské. — Al. Červenka: Za černým kamenem. — Msgre B. Stašek: Kázání u sv. Vavřínečka. — Poznámky a zprávy.

OBRAZY

Ludmila Rambouská: Fr. B. Vaněk v Dachau. — Dr. Alfred Fuchs. — P. Jaroslav Šumšal. — Fr. B. Vaněk.

ROČNÍK XXX. — 1946 — SVAZEK 2.

ARCHA

REVUE PRO LITERATURU, UMĚNÍ, KULTURU A ŽIVOT

Redakce: Archu řídí: *Josef M. Svoboda, Oldřich Svozil a Stanislav Vrbík.*

Adresa redakce, na niž třeba zasílati příspěvky, zprávy, recensní výtisky a časopisy výměnou: *Oldřich Svozil, profesor, Mor. Ostrava, Puchmajerova 10-IV.*

Administrace: Olomouc, Náměstí Rudé armády č. 16-I.

Předplatné: Kčs 150.—, jednotlivá čísla Kčs 25.—.

Vydává Družina literární a umělecká v Olomouci. — Odpovědný redaktor *Oldřich Svozil.* — Vytiskla Práce v Mor. Ostravě.

Důležité upozornění odběratelům:

Z technických příčin, zaviněných okolnostmi, ležícími mimo dosah vydavatelky, zpozdílo se značně vydání 2. čísla. Bude snahou výboru, aby nyní — po překonání překážek — vycházela revue pravidelně jako dvcuměsíčník (6 čísel ročně). Pro rok 1945 bylo plánováno vydání 3 čísel, proto staňováno předplatné pouze Kčs 40.—. Ježto však doba už značně pokročila, zůstane podle usnesení výboru DLU 1. číslo, vydané v r. 1945, jako 1. číslo ročníku 1946. — V důsledku toho, že namísto 3 čísel bude obsahovati ročník XXX. (1945-46) 6 čísel, a hlavně v důsledku nové úpravy cen, bylo nutno nově stanoviti předplatné na Kčs 150.—, jednotlivé číslo Kčs 25.—. Kdo zaplatil již předplatné 40 Kčs, zaplatí nyní jen rozdíl mezi původním předplatným a novým. Složenky jsou přiloženy do tohoto čísla.

Družina literární a umělecká v Olomouci expeduje ze zbytků nákladů:

Básně:		Sborník k padesátinám P. Masáka	brož. 18.—
F. B. Děrda: V bouři života	brož. 9.—	Archiv literární II. red. V. Bitnar	váz. 73.—
Fr. Dohnal: Píseň o stříbrných mořích	brož. 5.—		
Fr. Dohnal: Fantomy	brož. 5.—	Beletrie:	
A. Chlumecký: Romance o rejdech čertových	brož. 6.—	I. Cankar: Z cesty (román)	váz. 27.—
J. Kalus: Přímořské dojmy a elegie	brož. 10.—	N. Svobodová: Vykoupený čas (legendy)	brož. 66.—
J. Karník: Vosí hnízdo	váz. 22.—		váz. 90.—
Fr. Kašpar: Zastavené hodiny	váz. 25.—	J. Vyhlídal: Když světová válka zuřila (povídky)	brož. 12.—
Fr. Kašpar: Tam tichou nad Lužnicí	brož. 25.—	Fr. Zýbal: Kde réva zraje a kde se zpívá (povídky)	brož. 57.—
K. D. Lutinov: Ve mlýně světa	brož. 10.60		váz. 77.—
K. D. Lutinov: Tajemná Sfinx	váz. 45.—		
Fr. Odvalil: Co v duši zaléhalo	váz. 24.—	Naučná literatura:	
G. Ronaj: Pane, smiluj se	brož. 2.—	Fr. Dohnal: Studie a profily II.	25.60
J. M. Slavík: Nad propastí	brož. 9.—	Fr. Cinek: K národnímu probuzení mor. dorostu kněžského 1778-1870	32.—
Fr. Střížovský: Svatá Maria (hra)	brož. 10.—	J. Šanda: Drama golgotské (postní řeči)	brož. 9.—
Sborníky:			
Poselství, jubilejní almanach	váz. 80.—		
lepší	váz. 100.—		

Pan řídící z Křemešníka! Na koho se jen podíval, na toho se usmálo štěstí, ať to byl člověk nebo ptáček. Anebo jen tichá nezapadka někde na stráni.

A přece dva mladí lidé najednou od sebe odskočili, sotva ho spatřili.

»Jen si vrkejte, holoubkové, vrkejte si hezky dál, já nejsem komíník, ani hastrman!«

»Pane řídící, my jsme vás hned nepoznali,« omlouvá sebe i Aničku Stejskalovou Vojtěch Řádů.

»Povídám, jen si vrkejte dál! Když my jsme byli mladí, taky jsme vrkali,« zasmál se upřímně a vycházel z lesa.

Zase si pobroukával a zase si vyšlapoval, a se svou sukovicí pohrával jak nějaký mladík, ač mu lezl pátý křížek po zádech.

Vojtěch a Anička se nesešli tady ponejprv. Ani jinde ne. Šest let už měli spolu známost, ale zdálo se jim, že mají k oltáři dál, než měli k němu první rok. Otec Vojtěchův jim položil přes tuto cestu závoru, uzamkl ji na dva západy a ten zámek odtrhnout násilím a tu závoru rozsekát přece se jen báli. A tak i dnes přišli si sem spíše ponářkat než se polaskat. A těch stesků bylo tolik!

A zase uslyšeli najednou kroky a odskočili zase od sebe.

Pan řídící se chvíli řehotal, potom se zastavil a povídá: »Děti, já vás nepřišel rozhánět, já jsem šel do Rychnova pro česnek a cibuli, podívejte se!«

Přišli, pan řídící rozvázal uzel a pochlubil se, že si vybral u zámeckého zahradníka sazenice jen což!

Potom se jich ptal, kdy že ho přece pozvou na tu veselku, ale když mu otevřeli rozbolená svá srdce, zakroutil hlavou a povídá:

»Děti počkejte, já musím toho vašeho tatíka někdy sám rozébrat!«

Rozbíral, ale nerozebral. Pana faráře Vlčka z Křemešníka potom na něho poslal, ale když se vrátil, zpovídá se panu řídícímu: »Sám svatý Jan Zlatoustý kdyby se na svět vrátil, s tím starým Řádou nic nesvede!«

»A taky že nepůjde v padesáti, pětapadesáti už na vejminek!« Klukovi je šestadvacet, až mu bude třicet, bude už na tátu pošilhávat, aby mu dal chalupu, čeledína že tu dělat nebude. Má dvacetiletou dceru, za ní šestnáctiletého kluka. Dceru někam vdá, mladšímu klukovi dá za nějakých deset, patnáct let chalupu, ale dříve ne. Vojta ať se někam přižení!

Ale to byl právě ten kámen úrazu. Vojtěch se zahleděl do očí Aniččiných a utopil v nich svoje celé srdce, tak byly hluboké. A čím častěji se do nich podíval, tím se mu zdály hlubší a těžko se bylo do nich nedívat, když Řádovi a Stejskalovi spolu na kraji lesa soušedli.

A přiženit se k Stejskalovům? Tam uslyšel vždycky stejnou pís-

ničku: Mají čtyřiařadvacetiletého syna a mladší ho dorůstá a třetí by se přiženil? Tři mužští na chalupě a otec, sotva pětapadesátník a zdravý jak tuřín by tu měl být čtvrtý? U Rádů by byli jen tři a nejmladší se může někam přiženit.

Anda se musí někam přivdat, řekl už Stejskal své ženě stokrát a řekl jí to zase dnes v neděli odpoledne, když nebyla doma a když měl obavu, že se zase někde sešla s Vojtěchem.

Stejskalovi také z počátku zakazovali dceři známost, zvláště když jednou Ráda na cestě z kostela vyčinil Stejskalce, až se hory zeleňaly. Jeho Vojtišek že pro její dceru neroste a ta že jejich práh nikdá nesmí překročit. Kdyby byla řádná máma, že by tomu dávno udělala konec. Aby mu tedy nenadbíhala. Ale dnes, když Vojtěch si postavil hlavu, tatínek ani maminka neříkají už dceři nic. Jen si po straně naříkají: Bůh milý ví, jak to s tou holkou dopadne!

Pak vyvdali mladší dceru než je Anička, už před rokem. Od toho dne se Aniče zdálo, že zestárla hned o deset let.

Táto, povídá jednou Stejskalka zestárlá od samých starostí: Nic jiného s tou naší holkou Andou nesvedeme, než že musí někam do služby. Vojtěch si ji tu nevezme a já bych tomu ani nedala, měla by tam hotové peklo na zemi. Tady nemůže být pořád na ocet. Na podzim přijde Frantík z vojny, jeho dorůstá Martin a budeme se tu motat jeden druhému do cesty.

Věř, že jsem si to taky už několikrát pomyslně, řekl v řeči i v chůzi pomalý, ale rozvážný Stejskal. Řekni jí to někdy. Poviš jí to lépe než já!

Řeknu! To bude rána pro ni. Z domova, bez Vojtěcha, do služby by někam za děvečku. Kam jinam?

Dlouho se Stejskalová strojila, ale stále váhala, stále jako by měla do plotny pro žhavé uhlí sáhnout holou rukou a v druhých kamnech s ním zatopit.

Až jednou v neděli odpoledne pozorovala, že nemá holka nikde stání. Obávala se, že se chce ztratit jako peří na větru, že chce zas asi do lesa, kde by mohl čekat Vojtěch. To ji dráždilo, jako když pára nadzdvihuje pokličku nad hrncem.

Ando, sedni si tuhle, já ti chci něco povědět.

Dcera nemohla jinak a sedla si na lavici. Jen tak jako z poslušnosti.

Tak co, maminko! řekla úsečně.

Už dávno jsem ti chtěla něco říct, ale bála jsem se, abych tě nepoplašila. Jaká pomoc, musí to přece ze mne ven jako trn z paty, dřív nebudu mít pokoje.

Dcera se podívala na matku právě tak nedůvěřivě jako bázlivě. Její oči se přilípily na matčina ústa.

Jsi má dcera, mám tě raději než sebe, ráda jako všechny ostatní děti, ale takhle to dál jít nemůže, ty musíš, no víš, někam na službu!

Já z domu na službu? lekla se dcera.

Tady u nás to začíná teď jako na kraji v pekle. Ty jen popláká-váš, já se chytám za hlavu, tatík se trápí, celý rok je tu smutno jako na Popelec. Odejdi a s prázdnou to taky nebude. K práci je nás dost a tobě v cizině taky odlehne!

Maminko! vykřikla dcera jako šípem do srdce raněná, a podí-vala se, jako by volala o smilování.

Matku nepřekvapila. Věděla, že jí nebude za lehkou trhnout se od Vojtěcha, že se bude za to stydět, půjde-li z chalupy, jako když jí vyženou. Ale doufala, že se dcera s odchodem smíří.

Ať to vezmeš všechno kolem a kolem, nic jiného ti nezbyvá. A jednou jsem ti to musela říct!

Tak jsem dostala z domu vejpověď? A od kdy?

Já tě přece nevyháním, ale čím dřív, tím líp. Jak pro nás, tak i pro tebe. Svět je široký, místa tam všude dost pro každého, kdo nechce lenošit. A ty se všady uživíš! A jsi do práce jako kat, po mamince!

Dcera vstala, přecházela po sednici a mlčela. Když se to mlčení zdálo matce už dlouhé, vytahovala zase želízko z ohně.

Tak co tomu říkáš?

Dcera se zastavila před matkou, podívala se jí do modrých očí a začala poplákávat a zástěrkou si otírat oči.

Ando, všady je Pán Bůh! Což když mají někde hodně dětí a všechny jdou za bělejšími chlebem, protože mají doma malý a černý krajíc. Vždyť se cesta mezi námi a tebou nepoboří, jsou dráhy a je to jinačí, než to bývalo za nás.

Dcera se dívala dále matce do očí, ale nic neříkala. Jen její zamžené oči prosily za ni.

Tak mi, prosím tě, řekni, něco takového, nebo makového, ale řekni!

Maminko, já bych vám to ráda řekla, soukala ze sebe dcera, ale já nevím jak!

Jak, jak! Tak mi aspoň řekni, chceš, či nechceš!

Maminko, když to tedy chcete vědět, řeknu vám to, ale pořád nevím, jak do toho.

Nu tak řekni: Maminko, vy z toho musíte mít rozum, tedy já poslechnu!

Maminko, vždycky jsem vás poslechla, ale v tomhle ne, nemohu!

Proč bys nemohla, vždyť jsem ti řekla, že to nemusí být hned. Tak mi aspoň řekni, proč nemůžeš.

Dcera mlčela, jenom se dívala tupě do stěny, jako by ztratila vládu nad sebou.

Matka se podívala oknem a lekla se: Tatík jde domů, co mu mám říci? Chtěl, abych tě na to připravila. Tak řekni!

Maminko, kdybyste mi to řekla před půl rokem, byla bych si

svazovala uzel na vandr beze všeho. Ale dnes, dnes už nemohu!

A proč dnes nemůžeš?

Dnes, maminko, je už — pozdě! To poslední slovo vyrazila a oddechla si.

Pozdě? Chytala matka chvíli ve vzduchu rozluštění. Najednou jako by se jí rozbřesklo, vykřikla:

Pro Krista Ježíše, snad se ti něco nestalo?

Dcera mlčela, jen se dívala dál do stěny, jako zkamenělá žena Lotova.

Snad nejsi — chtěla proti ní vyrazit, oběma pěstmi zahrozit, chytnout ji, zatřást jí, udeřit ji, ale něco ji strhlo zpět, něco, co je láska i hněv, co je trest i odpuštění. Něco, co jí říkalo: Vezmi na ni hůl a zase hned ji sráží: Ne, je to tvé dítě, vidíš, je beztoho potrestaná víc, než kdybys ji do krve zmlátila.

V hlavě se jí všechno začalo točit, všechno točit kolem ní, pod ní. Zachytila se židle a svezla se na ni.

Vtom otevřel dveře Stejskal. Byl prostřední postavy, šisky měl pod ušima a jeho oči byly vždycky dětsky dobré a bezelstné. Měl v krvi víc pracovat než mluvit, a když přišel řezník, aby koupil dobytče, zavolal ženu, protože by ho svou vyřídilkou snadno uondal.

Stejskal pochopil hned, že tady mezi ženskými táhla nějaká zlovestná bouřka.

Tak co je, ptal se, když jedna i druhá ani muk.

Dcera jako by se chtěla uhnout nějakému blesku, vylítla dveřmi dřív než se oba nadáli. Jen zahlédli, že utíká kolem oken do lesa.

Beztoho na ni čeká Vojtěch, povzdychl Stejskal pomalu a spravedlivě. Jak jen to s ní skončí, můj Bože, jak to všechno skončí!

Trapné ticho dusilo oba.

Co tu bylo mezi vámi, ptal se po chvíli měkce Stejskal.

Žena se podpírala loktem o židli a hlavu měla podepřenou o pravou ruku a mlčela.

Podzimní slunce rozlilo hrst svých paprsků po podlaze. Svítily, ale píchaly.

* * *

U Stejskalů se chystají na křtiny.

Donesu dítě do Rychnova sama, nabízela bába.

Chtěla tak zbavit z brusu nového dědečka lámání v hlavě, má-li jít či nemá-li.

Doneste, řekla Stejskalová.

Tak doneste, přitakal otec.

Ale koho máme psát za kmotra?

Tak ať je to kostelník, jak to bývá, když je to dítě chudé nebo bez otce.

Tedy kostelníka, řekla bába, když ještě ovíjela strakatým povijanem dítě v peřince.

A na které jméno má se dítě pokřtít?

Které jméno! Vždycky se bába dívala do kalendáře, kterého svatého zrovna bylo anebo bude. Tady však zdomácněl svatý František, Antonín, Jan, Josef a jen v lepších rodinách měli Václavy, Karly, Jaroslavy a vymírali už Matějové a Martinové.

Vojtěch, já chci Vojtěcha! rozhodla matka na posteli.

To píchneš do vosího hnízda, namítla Stejskalová.

Když nemohu mít muže, ať mám aspoň syna! Je to jeho a chtěl to tak! Rodiče, kterým se hlava už dlouho motala s kopce do kopce, nic už nenamítali ani neradili. Sami na nic lepšího se nezmohli.

Bába donesla dítě do Rychnova. Kaplán Jan Hromadník vrtěl hlavou a při zápisu na faře povídá bábě: To je asi Vojtěchovo!

Vojtěchovo, přisvědčila bába. Bude se k němu vždycky hlásit, a proto chtěl, aby dítě mělo jeho jméno.

To je dlouhá známost. Ale jeho tatík má palici a sotva povolí!

Bába nesla Vojtíška domů. Byl hodný, ani neplakal, ani nevrněl. nemusela ho konejšit ani hýčkat a tak byla brzy na kraji lesa. Jen projde pěšinkou a přinese Stejskalovým křesťánka.

Jak se ulekla, když z houští proti ní vystoupil Vojtěch Řádů. Viděl několikrát zacházet bábu k sousedům a věděl, že tam snesli s půdy kolíbků. A zahlédl s pole bábu, že vynáší dítě v plenkách a peláší s ním k Rychnovu.

Bolest mu div neutrhla srdce. Má dítě a nesmí je vidět, nesmí k jeho matce, ani ji potěšit, ani odprosit, že její čest polil hanbou a zbodl její srdce až nadosmrti trním a bodláčím. Teď, až půjde bába s dítětem nazpátek, ji vyčihá, podívá se svému tvorů do očí a políbí je, odprosí je, když nemůže jeho matku.

K Rychnovu se táhne dlouhý svah, že by koule, kdyby nebylo kamení a oranic, se rozběhla až na náměstí. A také proto je vidět na celou cestu jak na dlaň.

Nevracela se dlouho, proč tak dlouho? Či se mu tak zdá ta každá chvíle, jako by ji jeho nedočkavost roztahovala na kraj světa?

Konečně ji vyhlédl. Šla do vrchu a měla dítě na rukou a šla pomaleji, než letěly Vojtěchovy oči.

Vystoupil proti ní. Ulekla se. Ráda ukáže dítě otcí, ale jen co řeknou jeho rodiče a co její rodiče?

Díval se dítěti dlouho do tváře! V malých očích jako v zrcadle viděl jeho matku i sebe, společnou lásku. Nezměrnou a hlubokou. Buclaté tvářičky jako by prosily o políbení. Dítě otevřelo oči. Nahnul se k němu a políbil je nesměle. Jaké moře čisté sladkosti se rozlilo mu do duše, do celého těla. To dítě je jeho, a on je nesmí vidět, jako zloděj aby se plížil k němu, když je chtěl vidět a políbit. A jak dlouho mu to nebude zas dopráno!

Bába byla jako na trní. Kdyby vyšli ať od Stejskalů, ať od Řádů, krůček od stavení, uvidí je tu stát. Snad si Řádovi pomyslí, že to tak nalíčila. Chtěla už odejít, když popadla Vojtěcha živelná lítost, že už nemá své dítě dlouho vidět, marně toužit po polibku, jehož blaho mu ještě proudivo celým tělem, všemi kostmi, až do mozku. S tou lítostí ho chytla taková nezkrotná touha je zlíbat ještě jednou, než se s ním rozloučí. Napřáhl levou ruku výš, pravou vklouzl pod peřinku a chtěl na chvíli si dítě vzít do náručí, přitisknout je k srdci, zlíbat a dosyta zlíbat.

Bába se lekla, že jí snad chce dítě odnést a vši silou je držela v náručí, jako k němu přivázaná, takže marně Vojtěch začloulal oběma.

Ne, nepustím to dítě, nedám je, co myslíte! bránila se fysickou silou i silou svého slova.

A nedostal je Vojtěch do svého náručí. Nepochoval je, nezlíbal už je, protože z houští vystoupil proti oběma Řáda. Bylo mu celé dopoledne divné, že se syn toulá, práci vyhýbá.

Chceš toho fakana přinést k nám domů? I ba ne — u nás nemáme žádnou kolíbkou, co bys tam s ním dělal! smál se řezavě. Před bábou se tolik opanoval, že na něho nevychrtil krupobití výčitek a hrozeb, kterými byl v ty dny jako nabit!

Šli spolu domů. Měli oba mnoho nevyrovnaných účtů, kterých v posledních dnech přibylo.

Tatínku, nechťel jsem to dítě přinést domů, to nemůže přece od prsou matčiných.

Tak proč jsi je bral do náručí?

Je to moje dítě, což nesmím své dítě vidět? Nebo políbit?

Podívejme se! A to budeš teď také tam chtít za ním chodit a za ní? A nosit mu tam všechno z domu? A kupovat mu hračky a šatečky za moje peníze? A místo na pole půjdeš tam vždycky kolíbat?

Tatínku, tak mi dovolte se oženit, nemusím chodit za ženou a dítětem, budu je mít doma!

Nenarafičil jsi to tak s ní šikovně, abyste mě dostali do pasti? Na vejminek? To zas ne! Řekl jsem ti to stokrát, že Anda k nám do domu nesmí a teď, když si udělala takovou hanbu, teprve ne! Stydím se za ni!

Tatínku!

A za tebe taky!

Tak to je jako výpověď z domu!

Zprotivil ses mi, klid se mi z očí, povídám — než se něco stane horšího!

Tak, tatínku, já odejdu! Než abych nemohl za dítětem a musel je stále zapírat — ne, to raději odejdu!

Tos měl dávno udělat!

* * *

P. Vlček psal na Křemešníku ve své pracovně, když přišel posel, aby šel narychlo zaopatřovat.

Zajděte pro kostelníka, aby otevřel kostel!

Kostelník zaklepal na pana faráře, že už je všechno připraveno. A už také kostelník věděl, že si Vojtěch Řádů z nešťastné lásky rozpáral život a kdo ví, jestli ho už zastihnou.

P. Vlček chvátal, jen dech popadal. Došli k samotě, naproti ní se v stromech schovávala druhá. Když vešel s kostelníkem do síně, čekala Řádová a zalomila rukama. Co ten kluk nám to udělal! To sám ďábel mu našeptal!

Kněz vešel s kostelníkem do sednice. Byla světlá, prostorná a nemocný ležel u okna.

První pohled knězův byl na nemocného, zda ho smysly neopouštějí

Mladá, mrtvolná hlava, oči bolestí ztrhané, jako by prosily za odpuštění. Ruce zkrvácené, peřiny zkrvácené. Bude tomu tak, jak zvěděl na cestě.

Po svatém obřadu se zachvěl kněz až do hloubi duše, když se ptal na otce, a matka vysvětlovala, že uklízí někde ve chlévě.

Prosím vás, dojděte pro něho!

Když odešla, posadil se k nemocnému, který chvílemi oči zavíral, pohládl ho po hlavě a ptal se:

Máte velké bolesti!

Velké! A zakousl se do rtů, aby mu pomohly je konejšit!

Ty vám nemohu utiшит, ale řeknu tatínkovi, aby vám poslal pro doktora.

Neříkejte, to neudělá!

Zkusím to. Ale jinou bolest bych vám snad zahojil.

Otevřel oči.

Vy máte známost s dívkou ze sousedství, slyšel jsem o tom. A také děťátko s ní?

Zakýval hlavou a zapýřil se.

Kdyby to bylo vaše přání, mohli byste být oddáni.

Oddáni? Bylo — by to možno, než zhasnu?

Bylo by to možné.

Ale což, kdybych ještě dnes se odebral?

Ještě dnes můžete být oddáni, takový sňatek je bez prohlášek a říká se mu sňatek na smrtelné posteli!

Vojtěch vytřeštil oči a rukou chopil se ruky knězovy a chtěl ji políbit.

Kněz ji honem utřhl a lil mu balsám na jeho rány a stíral mu v duchu krev: Všechno můžeme dnes vykonat, jen jestli je to vaše přání.

Nic už víc si nepřeji a potom bych klidně zavřel oči. Ale najednou se ulekl: Ale tatínek nesvolí, ne, ten nesvolí.

Já ho požádám sám a sám ho rozeberu. A což ta vaše dívka, ta by souhlasila?

Byla by jako v nebi, kdyby toho dosáhla... Do smrti by se za vás modlila... A to dítě, až vyroste, také.

Tedy já se pokusím usmířit otce.

Promluvte, velebný pane, prosím vás, napřed s maminkou!

Kněz vyšel ven hledat maminku. Vracela se právě z chléva.

Tatík sem nechce za nic na světě. Abyste přišel za ním, ale do sednice nepůjde.

Matko, jistě jste přinesla pro své děti mnoho a mnoho obětí jako každá matka. Ještě bych vás prosil, abyste korunovala ty své mateřské zásluhy nejkrásnějším skutkem, který bude vás blažit nadosmrti.

Pohlédla na kněze udivená, polekaná.

Váš syn může dnes nebo zítra zhasnout. Odejde, ale zůstane tu jeho nevěsta s dítětem. Ulehčete mu poslední hodinku, dovolte, aby aspoň před smrtí si ji mohl vzít před Bohem i před lidmi za ženu!

Vytěštila oči a vykoktala: Což by to bylo možné? Jakpak s ním na posteli do kostela, před oltář!

Jednou vaše sednička by byla kostelem a tady ten kříž na stěně oltářem. A tady bych je oddal.

Já, je-li to možné, já bych proti tomu nebyla. Nebyla jsem ani dřív a jen kvůli tatíkovu jsem z počátku taky nechtěla.

A tak pomozte usmířit i svého muže. Není jistě tak tvrdý, abychom ho oba neuprosili. Pomůžete mi?

Kterak bych ne! A což Vojtěch? Ví o tom?

S tím jsem už mluvil a říkal, že už by klidně zavřel oči, jen kdyby toho se dočkal. Pojdte se přesvědčit!

Vešli oba ze síně do světnice.

Povězte mamince, chcete-li být oddán se svou nevěstou třeba ještě dnes!

Maminko, drahá maminko, prosím vás!

Dítě, já už jsem ráda svolila. Jen ještě nyní tatínek.

Uprosíme ho, usmíří se, v takovéto chvíli srdce každého měkne, otvírá se dokořán, ujišťoval kněz. Matko, půjdeme za ním.

Vyšli na chodbu, z chodby na dvůr a do chléva. Právě krmil jako vždy před dojením. Pozdvihl hlavu a nutil se hosta přivítat.

Tatínku, velebný pán, ti něco chtěl, a když jsi nepřišel, jde za tebou.

Pantáto, váš syn si sáhl na život. Neměl to dělat, nadarmo se nemodlíme: Nezabiješ! Ani jiného, ani sebe!

Ten se mne jakživ natrápil a teď mi udělá takové dvě hanby. Jednu za druhou. To jablko se zakutálelo daleko od stromu!

Neměl si sahat na život a neměl vás zarmoutit. Ale modlíme se: Odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme. Neodpustíme-li, Bůh nám také neodpustí!

Já mu odpouštím, ale vidět ho nechci!

Tedy Bůh jednou taky vám řekne: Já ti odpouštím, ale vidět tě nechci! A nevidět Boha, je peklo.

Řáda se zarazil a nemluvil. Němá tvář se po něm ohlížela, chtěla krmení. Řáda vzal opálku se řezankou, nasypal do žlabu a rozhrnoval. Kněz čekal, a když se Řáda vracel pro novou dávku do řezárny, zastavil mu cestu a zahrál na struny jeho srdce:

Tolikrát jsem stál u postele, ke které se blížila smrt, ale nepoznám jsem nikoho, kdo by nechtěl umírajícímu vinu odpustit. Takové srdce z kamene jistě nemáte!

Vždyť jsem řekl, že mu odpouštím. A to je málo? Co mám ještě dělat?

Jestli to myslíte s tím odpuštěním upřímně, tedy svolíte, abych vašeho syna mohl teď oddat s jeho nevěstou.

Oddat? Svatbu? Teď? S Andou?

Teď svatbu? Jsem blázen? Jsme všichni blázni? Co to mluvíte? Kdybyste nebyl kněz, myslel bych, že jste opilý!

Ještě jsem v životě neoddával před smrtí bez ohlášek, ale zákon to dovoluje a já je oddám, když svolíte.

Řádová pomáhala knězi: Táto, je to naše dítě, nemohlo by lícostí umřít.

Stokrát jsem se zaříkal, že si Vojta nesmí vzít Andu, a teď mám říct: Vezmi si ji?

Bylo vidět na Řádovi, že zápasí.

Vojtěchova nevěsta nebude chodit kolem vás a kolem lidí jako vyvrhel a její dítě a vašeho syna dítě dostane poctivé jméno a ten hřích, který se stal, bude smazán v očích Božích i v očích lidí.

Řáda sklopil hlavu. Zdál se přemožen. Ale jen zdál. Když kráva zabučela, chtěl se vyhnout odpovědi a šel naplnit opálku, kterou v ruce držel. Ale kněz mu zastoupil cestu.

Tak svolujete k sňatku?

Řáda mlčel.

Aby tu zůstala po vašem synovi pěkná památka, aby tu po sobě nezanechal nemanželské dítě a opuštěnou jeho matku beze cti?

Řáda se díval do země. Ale najednou, jako když ho bodne: A to přece jen tak nejde, to abych potom musel dát dítěti věno? A to zas ne! Ani zbla! Proč mu nadbíhala, proč ho lákala?

Teď běží o něco důležitějšího, o čest nemanželské matky, nemanželského dítěte, vašeho syna a vaši čest taky. A proto, když dáte dítěti nějaké věno, dobře, a když nedáte, taky dobře.

Ale zákon by mě potom přinutil. Šli by zrovna k advokátovi.

To já znám! Nic nesvolím! Syn odejde, lidj na něho zapomenou a holka, co si ulovila, at má!

A tak, pantáto, mluvil teď kněz měkce, ale rozhodně: Když nesvolíte, oddavky přece mohou být, protože jsou oba plnoletí a podle zákona otcovského svolení nepotřebují. Mně svědomí říká, že udělám dobrý skutek, když je oddám, a já je oddám!

Řáda vytřeštil oči, pustil opálku a řezanka se rozstříkla. Díval se na ženu.

Muži, měj s těmi dětmi slitování! Vojtěch by ani umřít nemohl a ty snad jednou taky ne!

Řáda už se nemohl dívat do očí ženiných, ani knězových a sklopil je.

Muži, neber si takový hřích na svědomí!

A tak co mám udělat? Ptá se celý zmatený.

Pojďte říci synovi, že k sňatku svolujete!

To nepůjdu, ale vyřídte mu to sám. Že tedy svoluji. To poslední slovo dořekl pomalu a pološeptem. Ale žádné peníze dítěti nedám!

Zaplat vám to Pán Bůh! pochválil ho kněz, potřásl mu rukou a vycházel z chléva. Řáda zůstal a Řádová doprovázela kněze.

Na obličej Vojtěchův už kladla smrt studenou ruku, kývala na něho, ale když mu kněz vyřídil otcovo svolení, jako by ji nemočný pryč odehnal. Oči mu oživily a na obličejí mu zasedl klid a blaženost. A slza jako perla veliká se mu zatřpytila v očích.

Co teď, velebný pane? ptala se matka.

Počkejte, počkejte, teď si musím v hlavě srovnat všechny zákony o takovém sňatku. Žádost na hejtmanství o dispens tří prohlášek. Vzkázat pro starostu, aby byl přítomen jako úřední osoba. Manifestační přísahu obou snoubenců, že jim není známa zákonitá překážka. Žádost do Rychnova o delegaci, abych mohl snoubence oddat, protože ta samota byla na půl cesty mezi Křemešním, ale přece Rychnovská osada.

Teď někdo dojde pro nevěstu. Svatba musí zahojit všechny rány, ne rozdrásat. Dříve než pošlu žádosti, musíme ji slyšet, že také na druhé straně všichni svolují. A také, aby se přichystala na svatbu!

Řádová se vypravila tak, jak byla k Stejskalovům. Nehněvala se se žádným z nich, ale čtyři léta už utekly jí nad hlavou, co tam nevkročila. Po celou dobu, po kterou Řáda zakazoval synovi mluvit s jejich dcerou.

Ruka se jí třásla, když zaklepała, dech se jí zatajoval Oddychla si, když našla Aničku doma samotnou. Nebyla to ona a byla to ona. Viděla strhanou, pobledlou mladou tvář a zkalený zrak.

Marně lovila v paměti pár slov, kterými by Řádovou přivítala. Kterými by srdce radostí vykřiklo a kterými by odprosil, že kolébá. Nezmožila se na nic, než: Pěkně vítám, panímámo!

Řádová sama začala. Vojtěch se přenáhnil, dvakrát zapomněl. Ale už se stalo a velebný pán chce napravit, co se dá. Chtěl by vás oba oddat, může to být. Bez prohlášek může to být. Ještě dnes. A protože má Vojtěch skoro duši na jazyku, chce vědět, zda, Aničko, souhlasíš a zda také tvoji rodiče chtějí dát své požehnání.

Kolébka se zastavila. Anička přestala dýchat. Myšlenka, že uvidí Vojtěcha, třebaš umírajícího, že může mít za chvíli svatbu, a že její dítě nebude už v očích lidí fakanem a parchantem, ale Božím jako každé dítě, zalomcovala celou její bytostí, jako když vichřice smývá stromem a může jej rázem vyvrátit z kořene.

Nevěděla, co říci, hlava se jí roztočila, tělo se zakymácelo a Řádová přiskočila včas, než se svalila na kolébku nebo na zem. Zachytila ji do náruče a pevně přitiskla.

Plakaly obě.

Když se Anička vzpamatovala, napovídalo jí srdce, aby řekla: Maminko!

Řádová jí neopáčila dceruškou, ale cítila mocný tep jejího srdce a horký její dech.

Tak, děvečko, chceš mít tu svatbu?

Maminko! vykřikla nevěsta. To slovo povědělo Řádové víc než každá odpověď.

Dobře, vyřídím to u nás. Ale teď ještě, co tomu řeknou vaši!

Co by řekli! Budou mít radost, usuší své oči. Jako já, maminko! vykřikla po třetí Anička a vletěla Řádové do náručí.

Když se z něho vyvinula, vyzvala Řádová Aničku, aby našla rodiče, přivedla je a že jí zatím zakolíbá.

Našla matku v kolně, v chlévě zas krmil Stejskal se dvěma syny.

Na cestě už jim prozradila tajemství poslední hodiny. A pobízela oba do sednice, jako by se bála, že jí to štěstí, které tak náhle přilétlo, se ještě rychleji ztratí.

Čtyři tu byli, ale málo slov promluvili. Velká chvíle sama za ně mluvila. Stačilo, když Řádová slíbila, že je zavolá, až bude všechno připraveno.

Jen aby Vojtišek — zarazila včas obavu, že by mohla ten svátek dvou rodin překazit náhle smrt.

Zatím kněz marně hledal v chalupě arch čistého papíru. Nebylo tu jiného, než dobytčí pas, který vystavil nedávno starosta Řádovi na prodej dobytčete a který tu zůstal nepoužit, protože Řáda pro náledí na trh nemohl. Inkoust také nenašel.

(Dokončení příště.)

DVĚ MONSTRANCE

V monstranci kdysi Boží chléb
choval jsem v nádobě zlaté...
hlubokou činíval poklonu,
uctíval tajemství svaté — —

Vonného dýmu záclonou
pronikla hostie bílá,
tajemná, mystická nálada
chrám celý prostoupila — —

Vysokou zapěl jsem tóninou:
»Chléb s nebe dal jsi jim, Pane« —
žehnal jsem klečící zástupy
v pokoře odevzdané — —

Na »revír« kráčím bázlivě,
hostii v papírku nesu...
Jak Tarsicius, malý hoch,
bázní se před hlídkou třesu...

V krabičce chovám od sirek
tajemné Kristovo tělo.
Žene mě láska k soudruhu,
by se mu lehčeji mřelo — —

Prošel jsem... Ruku podal mi —
do dlaně vtisk' jsem mu Krista.
Dar vzácný rychle uschoval —
pod houní dost bylo místa!

Usmál se... tiše vyznal se —
dal jsem mu absoluci — —
S prázdnou krabičkou od sirek
našli ho mrtvého v noci...

U krematoria stojí strom —
 toť svědek hrozných skutků...
 Jak vrba stojí nachýlen
 a halí se do smutku.

Zahalen dýmem krvavým —
 dýmem zabitých lidí —
 je k zemi větví nachýlen
 a za něco se stydí...

Občas tam salva zahoukne
 a pak »z milosti« rána...
 Šli na smrt prostřed bodáků
 z rozkazu Himmlera — pána...

Oh, strome, strome, zastyd' se
 za tyto hrozné činy...
 Jdou na smrt lidé ubozí —
 a není na nich — viny!...

VĚZEŇ ČÍSLO 36834

(Od 18. IV. 1942 do 21. V. 1945.)

Tesknota, tesknota sirá —
 šed' prachu »Lagerstrasse«.
 Vybledlá zeleň baráků —
 pochodujeme v mase.
 »A levá!« »A levá!« — A linea recta
 mezinárodní latinskou řečí
 ctihodný latinský blokáč — kněz
 pro všechny národy rozkaz přetlumochí.
 Rozkazu posloucháme jak dobytek tažný,
 nemyslíme na křik a vyhrožování...
 noha mechanicky předáka stíhá,
 takt pochodu již nemáme ani
 Vše mrtvé je, vše umdlené, slabé —
 Esmanů starých uniformy již nestraší více,
 cítíme všichni, že k pohřbu Germanie
 už zapálena je svíce!
 Jak dlouho ještě a jaký ten konec

veliký Bůh nám připraví?
Jak dlouho ještě, než Bestii vzteklou
obrovský zápas unaví?
Již ani dneška nepočítají
ty řady vězňů starých i mladých . . .
Kdo to jen, Bože, kdo to jen z dálky
větříkem svobody zadých' ?
A čelem vzad a pochod!
Zpět do baráků — tesknota sirá — —
Ale tam v koutečku v zmučeném srdci
návratu do vlasti plápolá víra!

Stanislav Křupka: Ž I V Ý S E N .

(Mrtvým.)

Chtěl bych najít slovo jasné jako láska,
najít slovo přísné jako nenávisť,
slovo jednoznačné jako byl váš čin.
Pro vás, velcí mrtví!

Stále je náš dík
vinou nepřiznanou, otevřeným účtem,
který smrt si uzavřela v tresor věčnosti.
Není možno mlčet,

Mluvit je však těžší.

To pro vaši bolest!
To pro vaši lásku,
již splatili jste krví,
rudnoucí do nocí,
v kterých slyšeli jsme plíživý krok šelem,
chlemstajících krev,
krev žen našich, dětí,
jimž sen vyzněl ve vzlyk
nad otcem, nad bratrem, nad mužem.
A zatím v dálce s ostnatými dráty
trnitou růží rozkvétal váš sen.
Nad úšklebkem děsu,
nad zvířeckým gestem,
nad kobkami hrůzy,
nad plnými hroby
kvetl jako maják,
kvetl do naděje nezkrúšené smrtí.
Pro úsměv dětí kvetl,
pro úsměv dětí jak jabloňový květ,

pro úsměv dívek kvetl
jak rosná vůně červencových rán,
pro úsměv matek kvetl,
pro jejich úsměv, když rozdělí chléb,
pro úzkost mužů kvetl,
pro úzkost mužů, když slyšeli krok šelem,
plížících se k prahům,
za nimiž stáli bezbranní a tiší.
Pro úzkost mužů kvetl a vykvetl rudě,
když vyšli do lesů za svitu hvězd
a měli jen srdce své a holou pěst.
Tam kvetl rudě, zbrocen vaší krví,
a kvetl na východě!

Květiny hlavní děl a kulometů,
krok rudých armád v dálce skandující
Ta slova sladká:

Svoboda! Svoboda!

ta slova sladká:

Práce a mír!

To byl váš sen, váš živý sen,
a každodenně vzlétal jako pták fénix
nad vaší krví a nad vaším popelem,
memento zrádcům a memento vrahům,
jak výsměch zbabělcům a posila silným,
když vyšli do lesů za svitu hvězd
a měli jen srdce své a holou pěst.
A rozkvetl!

Do rudých květu děl a kulometů,
v krok rudých armád pro nás skandující
ta slova sladká, ta slova nejsladší:
práce — mír — svoboda!

Ta slova sladká jako sám život:

Svoboda! Svoboda!

A rozkvetl!

Ve smíchu dětí — v těch zvonech života —
v úsměvu dívčím — hled, slunce svítí —
v úsměvu matek, jenž voní jak chléb,
i v klidu mužů, když opouštějí práh
a nemusí se loučit každý den navždy —
radostné srdce a pracující pěst,
v níž vložil váš sen kladivo a srp.
To je váš sen — oživlý sen —
ježž zalili jste krví a hnojili popelem
svých vlastních těl, srdcí a mozků.
V něm trváte živí — živější nás —

jejichž dík klopýtá o osten nenávisti,
jichž dík se zalyká vlnami lásky,
když marně hledáme nejprostší slovo,
jasné jak láska, přísné jak nenávist,
slovo jednoznačné jako byl váš čin.
pro vás, velcí mrtví!

Čest vaší památce!
Vám mrtvým čest!

Josef M. Sedlák: KLID PŘEJTE, DRAZÍ MÍ!
† VLASTĚ BORDOVSKÉ

Klid přejte, drazí mí, popelu mému!
Píseň jara mé nitro odzpívalo jen zpola,
duše má svítí však v záři hvězdného kola
prostoru nekonečného.

S výšin dalekých dívá se dolů
a za noci v stříbrných paprscích spočine na vaší líci,
by srdci, jež klečí na modlitbách bdící,
přinesla útěchu v bolu.

Zvony vesmírné v duši mi zněly,
pruh země když v dálce ztrácel se malý,
andělské sbory chvály
Bohu Stvořiteli.

Tu slavné se rozbřesklo ráno
a krátký pozemský den
v lem tvého světla je proměněn,
Maria Panno!

Klid přejte, drazí mí, popelu těla!
Ve věčném koloběhu
po hvězd zářivém sněhu
má duše putovat chtěla.

Miloš Matula: ALEKSANDR BLOK.

Básně Aleksandra Bloka je nutno procítovat, prožívat. Jsou pře-
často mlhavé, tajemné, literární vědci podávají k nim výklad, někdy

už básník sám uznal za vhodné a potřebné poskytnout klíč k záhadě, ukryté v jeho verších. Ale rozumový výklad tu konec konců málo pomůže. Jako každou lyrickou báseň je nutno vnímat citem a její hodnotu lze měřit právě tím, kolik citových strun v nás rozozvučí, tak je zejména potřebí se vcítit do poesie Blokovy.

Pročtete si na příklad tuto báseň:

*Mně myšlenka se na hrdinství, slávu
na této smutné zemi ztratila,
když v prostém lemu spatřil jsem tvou hlavu,
jež na stole mi tiše zářila.*

*Však stalo se, žes dům můj opustila.
Já drahý prsten v noc jsem odhodil.
Jinému svěřena tvá sudba byla.
mnou obličej tvůj zapomenut byl.*

*Dni kletým, vírným létaly rojem...
Vína i vášni plamen zhoubně plál...
Před svatým vzpomněl jsem tě analogem,
jak na svou mladost na tě zavolal...*

*Já volal tě, tys nepohnuta byla,
já slzy lil, tvá soustrast nepřišla.
V plášť modrý jsi se smutně zahalila,
do syré noci z domu odešla.*

*Nevím, kde asi útulek své pýše
ty, milá, něžná, našla jsi...
Já pevně spím, sním o tom plášti tiše,
v němž v syrou noc ty tehdy zašla jsi...*

*Nedoufám teď už v něžnost ani slávu,
vše minulo, má mladost zašla v dál!
A v lemu prostém tu tvou milou hlavu
se stolu vlastní rukou pryč jsem vzal.*

A teď podávejte výklad k této básni! . .

Školometskému kritikovi bude na snadě. Básník vzpomíná na své mládí, na svou čistou lásku, když poznal tíhu života a smutnou palčivost vášní. Ale věc přece není tak jednoduchá. Dívka, k níž se zvedá apostrofa básně, je zčásti snad skutečně portrétem nějaké mladé jeho lásky, ale daleko více vidinou, poněkud pak i pouze symbolem zmizelého mládí, jeho snů, jeho čistoty, trochu i nadsvětlnou bytostí. Je to z části Blokova »Neznámá«, »Překrásná paní«, jíž věnoval tolik překrásných básní. Je to vše zároveň, v celku pak hlavně sen, snový obraz, utkaný z mlhy a modrého přísvitu.

A co je ta Blokova »Neznámá«, »Překrásná paní«? Někdy připadá jako loutka, kterou si básník obléká do různých

oděvů, kterou laská, kterou zbožňuje, ale kterou také potupně odhazuje do smetí, do kouta. Vidí svou neznámou sedět v předměstských krčmách, oděnou nápadně a s nádherou kokoty. Ale při tom je mu nepřístupná. Její zjev nevnuká vášeň, nerozněcuje smyslnosti. Když »N e z n á m á« vstoupila do nechutného lokálu, lze pouze pozorovat; že

*»kráčí zvolna středem opilých,
vždy bez přátel jde, samotna,
van mlhy, vůně od ní dých
a ona sedá u okna.«*

Neznámá to není pouze dívka se zevnějškem nepřístupné ženy i vyzývavé nevěstky, nýbrž je to jindy královna, věrná a nedostupná jako princezny na středověkých hradech (však Blok zřejmě miloval západoevropský středověk a měl pro něj jemné citění). Občas se pak zvedá až do výšin, kde viděl Dante svou Beatrici, ba tam, kde katolík spatřuje Nejsvětější Pannu. Je přímo modlitbou takové básnické zvolání, v němž se ozývá také žalozpěv ruské pravoslavné církve nad mrtvými (»Se svatými upokoj duši jeho, Hospodine!«):

*»Kéž mi duši rezivou vyjmeš,
se svatými mi spočinout dáš,
rukou jemnou mě laskavě přijmeš,
v které moře, souši též maš.«*

To už jako byste se dívali na ikonu s Bohorodičkou. Jaké podivné spojení největší nízkosti s nejvyšší oslavou nejkrásnějších vlastností čistého ženství, které katolický a pravoslavný křesťan vidí ztělesněny v osobě Přesvaté Panny. U jiného básníka bylo by to rouhání, bylo by to i umělecky nepřijatelné, odpor-
né. U Bloka to nelze takto chápati. Neboť jednak, jak dobře upozorňuje K. Č u k o v s k i j v krásné »K n i z e o A l e k s a n d r u B l o k o v i«, kde podrobuje Blokovi básně pronikavému rozboru po stránce formální i ideové, u Bloka je velmi málo smyslnosti, jednak je vidina »P ř e k r á s n é p a n í« právě vidinou, snem, nabývajícím nejpodivnějších, nejnemožnějších podob, přecházejících jedna v druhou, aniž by jedna musila druhou úplně zatlačit a vy-
lučovati.

Řekli byste, že Blok byl hluboce zbožný. Svědčí o tom třeba také tyto verše:

*Marný to žár. A marné trmácení.
Z nás toho bloudění již každý dosti měl.
Tak v úděl má jen smutné poblouznění,
kdo Tebe zapomněl.*

A přece vzápětí uslyšíte chuligánské rouhání, výsměch ze zbožnosti ruského lidu. Může koho Blok přimět k tomu, aby nábožen-
sky zvroucne, nebo může ho od náboženství odvrátit? Ani jedno,
ani druhé. Je básníkem a jen jako takového ho musíme brát.

Jsou ovšem básníci, věrně oddaní náboženské ideji, jediné ideji,
a při tom ne ztrnuli, ne ploší, nýbrž vnímaví pro všechny velké
hodnoty lidstva, hlubocí. Příklad: Paul Claudel. Pokud může být
básník i mravním vůdcem a ukazovatelem, lze za takovým Clau-
delem jít. Jsou však jiní, znamenití básníci, jejichž okamžité
myšlenkové rozpoležení však nemůže sloužit jako ukazatel cesty.
To je třeba náš Julius Zeyer. Který pravý katolík by ho mohl na
příklad sledovat v jeho zájmu pro spiritismus? A přece ho máme
— jako básníka — nesmírně rádi a jeho myšlenkové peripetie nám
ho jen lidsky přibližují, s obdivem a láskou ho sledujeme, jak více
a více měří k pravému centru securitatis, ke katolickému křes-
ťanství. Hlavně však vždy v něm spatřujeme básníka. Byli bychom
samozřejmě katolíky, i kdyby jím Zeyer nebyl, nejsme jimi snad,
byť jen z části, proto, že se i on snažil jím být.

A stejně je to s ideologií Blokových básní. Blok nemůže být
nikomu vůdcem. Už proto ne, že je to osobnost, plná rozporů.
Čukovskij správně upozorňuje na bipolárnost jeho bytosti, na jeho
rozpoltěnost. Napsal svých slavných »D v a n á c t«, pojímaných
světem jako apotheosa říjnové revoluce. Zaujal k revoluci kladné
stanovisko, ale jenom k vůli Blokovu příkladu by jistě nikdo nebyl
komunistou, za něhož se ostatně ani Blok otevřeně neprohlásil.
Čerpal svou inspiraci z bretonských tradic tak jako z pověr ruského
lidu, z krásy italského umění tak jako z pravoslavného ruského
obřadu, z latinského verše zrovna jako z ruské lidové písně. A přece
nebyl ani nějakým bojovníkem pro sblížení Západu a Východu. Byl
básníkem, který měl neobyčejně vyvinut čistý lidský smysl, smysl
pro krásu. Hledal a odkrýval ji všude, na toulkách Evropou, jako ve
stepích rodného Ruska. A mluvil o ní všude tam, kde ji zažíval
a cítil. A v síle básnického citění překlenul v sobě nejostřejší
protivy.

Bloudili jste někdy sami předměstskými uličkami, za šedého zim-
ního dne, někde poblíže nádraží, kde se už v mlze blyštela signální
světla a barevné semaforey? Potloukali jste se po dlažbě listopa-
dového města, s lehkým blátivým povlakem nebo namrzlou skořáp-
kou? Cítili jste ten chladný, ale ne právě mrazivý vzduch, viděli
jste ty obrysy věcí, tonoucí v mlze, rozplývavé, ale ne měkké, nýbrž
jaksi cizí, vzdálené, visionářské. Jestliže jste to vše někdy prožili,
porozumíte mnoha a mnoha Blokovým básním, k nimž byste jinak
marně hledali komentář a komentátora.

Zajímavě upozorňuje Čukovskij, jak Blokovy verše provázely
erotické vzněty mládeže jeho dob. Blok vyjadřuje to, co lze inten-

sivně cítit a nelze povědět, vyjadřuje nevyjadřitelné. Ale co on pověděl, nelze už dále tlumočit, to lze zase už jenom cítit, prožívat. Řeka se obrací a míří zpět k prameni. Proto se tak krásně čtou Blokovy básně o lásce k ženě, o lásce k vlasti. Svou lásku prožíváte nejhloběji tehdy, když o ní nedovedete mluvit. A o Blokových básních nemusíte rozprávět, ty cítíte tak jako krásný den, jako pohled hezké dívky. »M y š l e n k y v y ř č e n é j s o u l ž í« (Tůtčev); Blokův výraz však lží není, poněvadž je bezprostředním cítěním.

Ryze citovou podstatu má tedy i Blokova láska k Rusi. Chtějte vyjádřit myšlenky, skryté v básni »R u s k o«, začínající slovy:

*V tobě i ve snu záhada je.
Netknu se lemu šatů tvých.
Dřímám — jsou za dřimotou taje,
ty, Rusi má, se skrýváš v nich.*

Báseň má místa přímo temná a přece je celek neodolatelně suggestivní. Přímo dýcháte vůni sněhu, vířícího na ruské zimní stepi, cítíte na sebe upřený kosý pohled záluďného mužika, vidíte čerty a čarodějnice z lidových pohádek a pověr, jak tančí v divokém sabatu, názorně vyvstává vám před zrakem ruský venkovský kostelík se hřbitovem. Slyšíte táhlé, zádumčivé ruské písně, zdá se vám, jako by vám na rtu tály sněhové vločky. Pocitujete, prožíváte Rusko všemi smysly, báseň vás opájí a strhuje svým kouzlem.

Blok miloval Rusko jako ženu, celým srdcem, takovou, jako byla, s její krásou i všemi těžkými nedostatky. Tak milujeme dívku, jestliže je to láska vskutku živelná, milujeme ji, i kdybychom věděli o všech jejích zlých vlastnostech. Tak měl rád Blok svou Rus:

*Já neumím tě litovati,
kříž nesu s myslí oddanou,
ty komukoli věnovati
můžeš svou krásu zločinnou.*

Miloval Rusko lidsky, hluboce, upřímně. Ta hloubka a upřímnost je vůbec charakteristickým znakem jeho poesie, jimi se liší od tak bohatě nadaného a přece často hodně nedbalého a vnějškového Balmonta, jehož typickou obdobu máme v našem Vrchlickém.

Je mnoho nám cizího v Blokově poesii, mnoho podivného, nepřístupného. Ale vše je procítěno, prožito, není zde pósy, není umělkovanosti. A celkem o všech básních Blokových lze říci, že je v nich to něco neurčitého a nedefinovatelného, ten lehký nádech, který činí teprve báseň básní a zejména lyriku lyrikou. Mluvílo se o čisté poesii. Nemá smyslu se dohadovati o všechny důsledky a jednotlivosti brémondovské teorie. Ale to základní, co žádal Henri Bré-

mond po pravé poesii (lépe by snad bylo mluvíti o lyrice), ten kouzelný dotek skutečné básnické krásy, to nalézáme v Blokových verších téměř všude a bohatou měrou. Blok byl jedním z nejryzejších básníků, nejčistších lyriků. Nebyl a nebude vždy správně chápán — i při veliké slávě a oblibě svého jména. Ale budou jej vždy milovati ti, kdož milují opravdovou poesii, kdož dovedou vytušiti pod povrchem slov ten tajemný podzemní proud, o kterém mluví Tútčev:

*A míní, pramenů že slyší vření,
tok slyší vody podzemní,
ukolébavé její pěni,
vod tryskajících šumění.*

Aleksandr Blok: R U S K O.
MILOŠ MATULA

V tobě i ve snu záhada je.
Netknu se lemu šatů tvých.
Dřímám — jsou za dřímotou taje,
ty — Rusi má, se skrýváš v nich.

Řekami spjatá stříbrnými
a lesů pásem divokým,
s blaty a hejny jeřábími
a s kouzelníka okem zlým,

kde hledět můžeš na národy
v údolích všech a krajinách,
jak tančí noční chorovody
a požárů je barví nach,

kde čarodějky, kouzelníci
v moc kouzel pole jímají,
s čerty se věďmy na silnici
v sněhových sloupech líbají,

kde dechem vichru sněhového
je k střeše domek zavát už,
na druha dívka brousí zlého
pod sněhem ocelový nůž,

kde křižovatka, cesta kolem
zhnětena mizí na pláni,
vítr, jenž hvízdá v proutí holém,
zpívá nám stará podání . . .

Tak v dřímavém jsem poznal snění
rodné své země nuzotu
a v jejích hadrech v rozechvění
své duše skrývám nahotu,

Těžce jsem smutnou, noční stezku
až k hřbitovu si prošlapal,
dlel mezi hroby v nočním lesku,
táhlé se písňě zpívat jal.

Sám nechápal jsem, nevyměřil,
komu jsem písňě zasvětil,
v jakého Boha vroucně věřil,
ke komu láskou jat jsem byl.

Živou jsi duši utiřila,
má Rusi, na svých pláních ty,
hle, ona nikdy neztránila
prvotní jasně čistoty.

Dřímám — jsou za dřímotou taje
a Rus má ukrývá se v nich.
Ona i ve snech záhadná je.
Netknu se šatů tajemných,

Emil Zegadłowicz: S L O V A N Ě.
JAN KARNÍK

Slované!
Vděk naší nadšené písni
na zemi právo lásky nastane,
které národům káže si nésti
navzájem dary: pokoj a štěstí!

Sever neb Jih, Východ či Západ —
málo to značí —
uvnitř jest jednota,
i když zevně jinak se zračí.

Radost našich srdcí:
příkazy ducha:
ne to, co bylo, leč budoucna tucha
vzrušuj nás, budoucnost nová —

z písní se rodí poslání Slovanů,
svoboda obětavá,
moudrost bez pánů
Prometheova — —

Vladimír Nazor: C V R Č E K.
O. F. BABLER

A cvrčí, cvrčí cvrček na černém jalovcovém suku
svůj trochej ohlušující, svůj zvučný, těžký jamb...
Poledne. — Jak voda tichem rozlévá se
slunečný dithyramb.

A zpívá: »Dnes vypil jsem plamen slunce — je ve mně.
A žilky mé nabobtnaly do potoků.
V mém nitru moře se kolébá temně.
Mám na zádech les, jež náhlý nápor strh'.
Dvěma skalami se staly svahy mých boků.
A hlava je horský vrch.«

A cvrčí, cvrčí cvrček na černém jalovcovém suku,
co slunce s nebe lije na zem žár a zář:
»Pozemšťané, já hymna jsem, jež mlčícím chrámem
doléhá na oltář.
... Vyjdi! — proč skrýváš se pod stromem v děrách?
Na kameni plž se sluní, v trávě se hřeje červ!
S jasného nebe jak jisker děšť se řine
sluneční svatá krev.
... Vyjdi, ty, jenž jsi vzklíčil ze zubu lité saně,
abys byl hořící keř, napjatý luk a plamenný meč;
však rozněžní ti duši líbeznost květného máje,
však změkčí ti srdce podzimních vodstev lkavá řeč.
... Soumrak tě zachmuřil,
po zemi trousí žluč tvůj chtíč,
však země tě zrodila, bys čilý a silný byl,
bys nosil v hrudi radosti zlatý klíč.
... Já hltám žár prosluněný
a cítím v sobě, jak proudí hučivé řeky v kraje,
šumí zelené luhy, světlem ozářeny,
pramínek bublá, moře se pění a tříští,
hrozný se modrají, bobule temného jalovce zraje,

z boru smola kapkami prýští.
... Pozemšťané, jsem opojen.
Ach, slunce, slunce, slunce!
Led ještě mi nohy jímá,
tmí se mi před očima
ohybný zimní sen.«

A cvrčí bez ustání a šlehá těžkým rytmem
skaliska rozpálená, mrtvý luh a dusný vzduch.
Třepotá ostrá píseň jak na perutích větru
hedvábí dlouhý pruh.

A zpívá: »Sláva zemi a slunci a vlně!
Dejte mi kapku rosy na kůře jasanové
a krůpěj žluté šťávy na bobulce jalovcové
a novou sílu mému hlasu, aby zněl plně.
... Sluneční niti jdou s nebe až dolů k zemi,
napjaty jako struny. Ohromná harfa plá.
Sahá v ni mnoho rukou. — Nebesa zahučela,
a země naslouchá.

Mír na vodě je, doly i luhy jsou němý,
však slyším, jak veliké srdce buší z lůna:
Bojíš se, matko zemi, by pod prsty snad těmi
nezmlknul zpěv slunce, nepukla struna.

... Slyš, pozemšťane, hoj!

Šumí jak stříbro moře,
bzučí jak včelstva roj.

A zpívá: »Svět je krásný, život dar je nebe,
však žízeň tvá buď velká, krutý hlad.
Můj oheň hltej tedy a moje mléko ssaj
a budeš navždy mlád.

... Ó slunce, slunce, svitu!

A vůně z doliny
a větru s horských štítů!

... Pozemšťane, zpit jsem. Hle,
za křovinou se taje,
omamnou píseň hraje,
Pan na své písťale.«

A cvrčí, cvrčí cvrček na černém jalovcovém suku
svůj trochej ohlušující, svůj zvučný; těžký jamb...
Poledne. — Jak voda tichem rozlévá se
slunečný dithyramb.

Baltazar Violač: MOJE BÍLÁ RŮŽE
O. F. BABLER

Dlouho,
suchými jary
a odpornými ledovými zimami
pěstoval jsem bílou vonnou růži
pro stříbrnou vázu, zdobenou perlami,
jež na oltáři Tvém stojí u Tvých nohou,
které deptají
draka pekelného.

Zaléval jsem ji svými slzami,
krví mladého srdce.
Ale slzy mé byly nečisty.
Krev otrávena, prudká, plamenná.
Bledá, zmučená, bědná
zmírala růže moje.

Ale Ty jsi zázračnou vodou,
zázračnější než pramen Siloe,
obrodilas mne
i růži,
můj kvítek bílý.

Přináším Ti jej. Je milý.
Přijmi jej do své stříbrné vázy,
ó Matko nejdražší, Regina Coeli!

Teď jsem dobrý,
neboť Ty jsi
divotvorná a dobrá.

Tvá slza mi přináší odpuštění.
Tvé milé ruce požehnání.
Tvůj úsměv ráj.

Ó, nejsem Dante, ani Claudel, ani Jammes,
jsem jen drobný červík,
Tvého milosrdenství a žhavé mateřské lásky
skromný zvěstovatel.
Jsem, ó Matko, Tvé dítě.
Otrok.
Tvůj poslední básník,
ale přec básník Tvůj!

Nežádám si ničeho než Tebe,
milé záře Tvých překrásných nebeských očí,
drahého slova Tvého: »Synku!«

Matko, ó Matko, Matko,
nedopusť, aby černá pekelná temnota
pohltila mou duši,
která Tě miluje!

J. Svítíl-Karník: LISTY Z ARCHIVU
ARNE NOVÁK V.

Nejtěžší životní ztrátou pro Nováka byla smrt Radovanova. Nebylo jeho jediné návštěvy u nás nebo naší v Proseči, aby se nevzpomnělo na nebohého jedináčka, jehož jitřní vzlet a neblahý los Otakar Fischer v básnickém nekrologu přirovnal k jinochu Euforionu z II. dílu »Fausta«. Také v dopisech se otcova bolest znova a znova ozývá. V listopadu 1927 píše: »Na Radovanově hrobě leží první sníh, ale má rána jest čerstvá, jako před čtyřmi měsíci.« Jednou v proudu živé zábavy zavadil jsem o toto bolavé místo a hned jsem se omlouval, že nerad drásám čerstvou jízvu. Arne však se na mne laskavě podíval a pravil: »Ale, příteli, vždyť ta bolest je to jediné, co těm svým mrtvým můžeme dát.«

*

Arne Novák byl člověk vřelého soucitu a štědrý. Nejen dary ducha — také hmotnou pomoc rozdával plnými rukama. Po smrti Radovanově založili manželé Novákoví studijní nadaci pro žáka gymnasia, které Radovan navštěvoval. O prvního stipendistu se oba pečlivě starali, navštěvující ho také o prázdninách v rodné jeho vsi u českomoravských hranic. Podpora nemajetných studentů a všech dobrých účelů byla u nich samozřejmá. Také prosečská chudina si k nim chodila pro obvyklý »deputát«. Na ni pamatovali zejména o svatém Václavu, dbajíce, aby na posvícení byli v Proseči a mohli náležitě uctít své chudé sousedy. Ke každému, kdo mu jakkoli posloužil, byl Arne laskavě vděčný a odměňoval vždy nad zásluhu. V litomyšlské holírně vzpomínaly dívky, k nimž chodíval na manikuru, jak je galantní pan profesor obdaroval bonbonierou s lahodným obsahem. I tato maličkost ho charakterisuje.

Jeho přátelé a já s nimi bývali mile překvapováni knižními dary. Vedle všech svých publikací posílal také cenná díla jiných autorů. Nebylo vánoc, aby nebyla od něho došla kniha se srdečným po-

zdravem. Řada pěkných svazků v mé knihovně, mezi nimi Březinovy dopisy Fr. Bauerovi a Fr. Bílkovi, Zd. Nejedlého velkolepá monografie města Litomyšle, Švabinského soubor »Hlavy známé a neznámé«, Böttingrovy Portretní kresby, sbírka básní »Der lebendige Gott« od Jakoba Kneipa, nad to ještě také několik rukopisů kratších črt Terezy Novákové — to všechno jsou mé poklady z Novákovy štědrosti. Svědčí o ní i řada obrazů našich mistrů, jež koupil a daroval městské galerii v Litomyšli, jako jeden z předních mecenášů. Víím také o případu, kdy zvěčnělý potřebnému literátu ochotně posloužil tisícovkou v době, kdy to byl opravdu velký peníz. Jinému katolickému spisovateli pomohl k čestné pensi.

*

V dusném ovzduší léta roku 1938 navštívil Arne Novák naše Horácko teprve koncem září. Den po svatém Václavu byli jsme s manželi Novákovými pod Žákovou horou a týž večer jsme ve společnosti zvěčnělého prof. Fr. Chudoby vzrušeně očekávali osudné hlášení pražského rozhlasu. Dočkali jsme se horšího, než jsme se nadáli. Mnichovský ortel byl přijat. Do hrobového mlčení ozval se první Arne Novák: »Toto je horší než Bílá hora.« Zavalilo nás hoře jako po smrti nejdražší bytosti.

Záhy poté v listopadovém čísle »Lumíru« ozval se Novák rozhořčeným protestem proti křivdě a lupičství, jimiž se proslavil »Brennův meč, byť ani neomocený v krvi, ale ve žluči a jedu«. Žaloba, psaná krví vlastnilova srdce, končí apostrofou: »Přijme naše české svědomí do svých samozřejmých představ a hodnot okleštěnou podobu Čech, Moravy a Slezska bez krajů dnes ztracených? Pro opravdového a hrdého Čecha jest pro příští dny jediný důstojný program: vnitřně sílit.« Další výzvy škrtila česká censura druhé republiky.

Profesor Novák zůstal nezlomen. V katastrofálním školním roce 1938/39 jako rektor Masarykovy university statečně hájil důstojnost svého úřadu a práva vysoké školy. Dne 15. března 1939, žádaje studentstvo o klid při vstupu dobytelského vojska, povzbuzuje zlomená srdce zároveň slovy pevné naděje: »Setrvejte doma při soustředěném studiu a ve vážném přemýšlení o tom, jak budoucnost, snad nedaleká, dá nám v českém Brně nadějnou jistotu, o které mluví básník: vytrvat, žít a růst na svém.«

Také v dalších projevech zdůrazňoval vždy důvěru v nadřaděnost ducha nad hmotou a hrubým násilím. O prázdninách roku 1939 sešli jsme se s Novákovými v půvabném letovisku na Milovech, kam lesnaté hřebeny Devíti skal a velký rybník u lesa lákají četné

turisty. Byli tam s nimi univ. profesor Jiří Horák s chotí, Novákovi hosté v Proseči. Za řeči při černé kávě na verandě mluvilo se o právě uplynulém rektorátu Arna Nováka a jeho opětné volbě rektorem. Tehdy nám Arne chutě líčil, jak z univerzitní budovy ukázal dveře gestapákům se vzkazem, že o uvolnění některých místností bude jednat jenom se vzdělaným a slušným Němcem. Přišel skutečně německý profesor, s kterým Novák sebevědomě ujednal, co bylo nezbytné. Tehdy pražský kolega povážlivě kýval hlavou, a předpovídal svému příteli, že ho co nevidět gestapáci zavrou. Arne se jen pohrdavě usmál a důvěřivě odvětil: **»Takovou hanbu si Němci před Evropou přece neudělají, aby věznili dvojnásobného rektora«**. V tom by se byl jistě zklamal, neboť neznal ještě jejich bezectnou nestoudnost a bezpříkladnou surovost. Horákova obava byla by se jistě vyplnila, nebýt smrtelného onemocnění, jež u Nováka propuklo za měsíc po této rozmluvě.

Kolem hotelu hemžili se letní hosté a rybník byl oživen mládeží i dospělými. Pozornost naši vzbudily tělnaté dámy v koupacím oděvu a dva jejich průvodci usedlých už let, také jen v plavkách, nescoucí pošetile na odív svou sádelnatou tělesnost. Když šli kolem nás, Arne je změřil ironickým pohledem a prohodil hlasitě: **»S jakou důstojností ukazují nám své tučné bučky!«**

Kráčeli jsme potom mladým lesem vzhůru k návrší, kde se cesta dělí vlevo k Drátníkově skále a napravo k Devíti skalám. Při výstuku kochali jsme se v přestávkách rozkošným výhledem po lesnatém pomezí českomoravském. Na plošině u pomníčku panských myslivců, padlých za první světové války, jsme si déle pohověli. Vzpomínalo se na studentská cestování od středověkých vagantů až po naše časy. Novák, který miloval dobu národního obrození se všemi zapadlými vlastenci na farách a ve školách, rozhovořil se poutavě o farářích Norb. Vlasákovi. Působil, tuším, v Načeradci pod Blaníkem a zůstavil několik cenných prací topografických z tamního kraje. O tomto vlastenci a lidumilu nám pověděl pěknou epizodu: Každoročně počátkem prázdnin nařizoval farské hospodyně, aby co nejčastěji vařila maso s knedlíkem a koprovou omáčkou, protože to mají studenti nejraději. On jejich návštěvy očekával s radostí, a když studentské zastávky na farách řídly a vycházely z obliby, byl tím velmi zarmoucen.

Tehdy také za sdílné nálady, když choť vzácného přítele našeho důvěrně oslovovala »Nošte« nebo i »Noštínku«, otázal jsem se ho, jak a proč se z Arnošta stal Arnem. Vyhrkl upřímně: **»Z mladické hlouposti. Tenkrát byli v literatuře módou Skandinávci. Tak to mám po Arne Garborgovi.«**

Nemoc a předčasnou smrt Arne Nováka vylíčil jsem v této revui před 6 lety.

Zde to doplňuji jen tím, co jsem tehdy napsat nesměl. Moje dru-

há návštěva u nemocného přítele zastala ho už v poličské nemocnici. Bylo to v říjnu a krátce po žalostné porážce polské armády, která proti obrněným tankům šla s rytířskou kavalerií. Sotva jsem vkročil do nemocniční cely, vzchopil se nemocný na loži a oběma rukama mne vítaje oslovil mne vzrušeně: **»Je to strašné, ale vidíte, příteli, my oba jsme přesvědčeni, že národ, který měl Mickiewicze, Slowackého a Krasinského, nemůže zahynout hrubou přesilou.«** I z dalších slov byla zřejma jeho nepředstíraná láska k národu dějinami tolikrát křížovanému, a neochvějná víra, že Prozřetelnost nenechá Polsku zetletí v hrobě germánské nenasytnosti a pýchy. O neslýchaném násilí a barbarských krutostech, jejichž jevištěm byly české vysoké školy a obětí kvetoucí ratolesti českého národa, těžce nemocný rektor se už nedozvěděl. Zdrucující fakta byla mu šetrně zatajena, aby k smrti odsouzený trpitel ušetřen byl aspoň této ohromující bolesti.

Nenávist uchvatitelů moci, bezohledně řádící jak v Brně, tak v Protektorátě, ostře namířená proti všem vůdčím osobnostem českého národa, projevila se také za Novákova pohřbu. Při Requiem byl starobrněnský chrám obklíčen gestapáky, průvod městem zakázán, nad hrobem mimo několik slov prorektora nedovoleno nikomu mluvit. Po dobu pohřbu kroužila německá letadla výhrůžně nad hřbitovem. Rok poté zakázáno vůbec vydávání jeho soukromého díla, v tisku nesmělo být o něm ani zmínky, aby jeho vzácná osobnost zmizela z paměti porobeného národa. I mrtvý velikán zdál se surovým pacholkům hrubé moci nebezpečným soupeřem. Tím věrněji se musí nyní hlásiti k tomuto čestnému rytíři Ducha všichni, kdo se odhodlali »budovati základy státu na mravním úsilí«.

* * *

Z učeného světa českého ctíl Novák velmi prof. E d u a r d a A l b e r t a jako osobnost velkého formátu a ryzí české srdce. Jeho zásluhy o propagaci české poesie ocenil také v »Přehledných dějinách«; obdivoval ho též jako úchvatného řečníka. Z piety k jeho památce zajel si schválně do Žamberka. Odtamtud mi posílá 12. října 1937 lístek: **»Drahý příteli, chodíce po stopách Albertových, valem mizejících, vzpomínáme na vás srdečně«**. Také později se mi zmínil, jak se na Alberta nevděčně zapomíná.

Velmi mu imponoval britký a mužný prof. čes. lék. fakulty J o s e f T h o m a y e r. Ironický pohled na lidské křehkostj a pronikavý soud o osobách veřejně činných byl vlastností oběma společnou. Také záliba v putování po vlasti a odpor k opičáctví po cizině. Zato na Thomayerova nástupce, prof. L a d i s l a v a S y l l a b u hleděl kriticky. Měl ho opravdu rád jako výborného lékaře a člověka zlatého srdce, ale jeho bezvýhradný kult směru j representantů t. zv. »českého realismu« označil jako příliš naivní.

Osobnost a dílo Le o š e J a n á č k a cenil vysoko. Sám se o to přičinil, aby moravský mistr byl vyznamenán čestným doktorátem brněnské university. Za častých návštěv našeho Valašska velmi si oblíbil štramberského lékaře Dr. H r s t k u, pro jeho vřelý vztah k národnímu umění a literatuře.

Ochotně uznával i zásluhy, netýkající se pouze oblasti věd a umění. O jeho plném pochopení činorodé osobnosti T o m. B a t i svědčí dostatečně nekrolog, zařazený do knihy »Duch a národ«. Často a nadšeně se rozhovořil o statkáři a průmyslníku B a r t o n i - D o b e n í n u, jehož hostem býval na skvěle obnoveném zámku v Nov. Městě nad Metují. Velebil jeho obětavost a porozumění pro záchranu stavebních památek i jeho velkorysé obnovení Zbraslavi, královského odkazu doby přemyslovské.

* * *

Srdečná účast Novákova provázela po všechna léta osudy naší rodiny. Když zemřel otec mé ženy, píše 8. března 1929:

»Vážená milostpaní, když jsme v lednu odjížděli z Nov. Města, věděli jsme, že smrt pomalu krouží kolem Vašeho rodného domu, aby si tiše odvedla Vašeho drahého tatínka. Odvádí si ho nyní k věčnému klidu po životě bohatém lety, prací i starostí o celou velkou rodinu. Vědomí, že tak plně dovršil věk člověku vyměřený, musí být Vám posilou ve Vašem zármutku, spolu s blaživou jistotou, že jste mu byla vždycky jenom radostí a pýchou. Účastním se upřímně Vašeho zármutku«

Dne 27. července 1929 píše k smrti mé maminky:

»Dr. př. Když jsme se v neděli o polednách spolu loučili, tužil jsem, že svíčička života Vaší milované maminky už dohořívá. a že Smrt Kmotříčka se již naklání, aby ji milosrdným a ledovým dechem uhasila. Cítil jsem také, že jste jako lékař i syn s neodvratným koncem drahé matky usmířen, a přál jsem si s Vámi, aby utrpení netrvalo dlouho. Dnes spí věrné srdce mateřské již v prohřáté hlíně »na kostelíčku«, a zlaté kvítky lipové kanou se stříbrnými kapkami letního deště na její tichý hrob: Nechť tam odpočívá sladce v zemi svaté!«

Narození našeho druhého vnuka uvítal náš vzácný přítel veršovnou gratulací dne 23. března 1937.

Carissime!

*Ze statný se Vám zrodil vnuk,
i mně zrychlilo srdce tluk,
jenž s Vámi vždy jsem cítil.
Všem přátelům to přišlo vhod,
že Váš již nevyhne rod:
Kéž by Váš vnuk vždy svítil!*

*Já vítám ho na tento svět:
Bůh sušenských mu popřej let
i novoměstské síly!
Buď každý ušetřen mu bol!
Nechť plno ráží vidí kol
a s úsměvem den bílý!*

Arne Novák.

K tomu je třeba malé poznámky. Matka našeho vnučka je rodem ze Sušna u Ml. Boleslavi. V té obci se narodil proslulý cestovatel Josef Kořenský, jenž se dožil 91 let. Toto vysoké stáří jsou tedy ta »s u š e n s k á l é t a«.

* * *

V letech dvacátých napsal Arne Novák do Lidových novin tato moudrá a včasná slova: **»Bylo by již na čase, aby vážní literáti konečně přestali horovati o svobodě, jež je docela bez obsahu, nemíní-li se jím prostě rabelaisovské: čiň, co ti libo, a nehledá-li se svoboda jenom v nevázanosti pudů.«** V duchaplném úvodu k překladu Vergiliovy Aeneidy pak zdůrazňuje, že v **»dětinství naší politické samostatnosti«** je nutno po vzoru hrdiny oné básně **»budovatí základy státu na mravním úsilí«**. A v řeči nad hrobem Pekařovým vyznal: **»My všichni, skromní sluhové Ducha svatého, víme, že bez děl lásky, jimiž se snažíme z dále se přiblížití Lásce svrchované, díla poznání zůstávají neúplnými, pohřešujícíce posvěcení nejvyššího.«**

Dlužno jen litovat, že rozvážná hlava a chrabré srdce vlastenec-ké Novákovo chybí dnes mezi ideovými budovateli obnoveného státu.

† František Skácelík: V N E M O C I.

(Příteli SVÍTILLOVI-KARNÍKOVI)

Nemocen ležím v skrytu čtyř stěn . . .
Krvácí srdce z minulosti ran,
a chvěju se, až na mne vzhledne Pán,
zda uzná služebníkem mne, jenž bdí?
Vím, dobře vím, že k zraní dospěl čas,
a ptám se v teskně těžké chvíli té,
zda zasloužím Jas Slávy vznešené,
jež zjeví se před tváří Boží v nás?

12. ŘÍJNA 1944.

Jan Karník: DRAHÉ PAMÁTCE FR. SKÁCELÍKA.
(† 26. PROSINCE 1944.)

I

Do nebes ráje k jesličkám
zavolal tebe světů Pán,
kde je všem věrným dušičkám
vánoční stromek uchystán.

Na něm se jasnou hvězdou stkvíš
a záříš nám s té výše
všech ran a strastí zbaven již,
a blaze se ti dýše.

Je skončen těla s duší spor,
tvůj duch zas křídly mává —
tvé dílo a tvé poutí vzor
mdlé sílit neustává!

II

Na skále vyšehradské po všem trudu
jsme tebe, drahý, pohřbili.
Kdo neúměrně těžil vzácnou rudu,
je hoden slavné mohyly.

Tam věrný národ poklady své ryzí
v zem posvátnou si ukládá,
když božích dělníků žeň dobrou sklízí
a jejich slunko zapadá.

K nim patříš, lékař těl i chabých duší —
Leč v jakých výšinách jsi dlel!
Z tvých soupeřníků málokterý tuší,
však dobře ví tvůj Spasitel.

A. S. Chudobka: V M L H Á C H.

V mlhách jsi vdechl do obrazu
jedinou, Kriste, podobu.
My lovci jsme však v stopách plazů
od zrodu do hrobu.

A s listu na list padá mlha,
než spadne těžce na chodník —
Pro koho — když všim člověk mrhá —
pro koho je ten vzlyk?

Odraná duše lhostejná je,
jak palič štvaný těkavá;
štěrbinou pátrá v mlžné kraje
nalevo, doprava.

Jsi, Kriste, s námi v mlžném mléčnu
a v kapce rosy slzíš snad;
v obláčcích mlhy čekáš v nekonečnu
ztracených na návrat.

Jako národní mučedníci zemřeli v koncentračních táborech za okupace členové Družiny literární a umělecké:

Ph. Dr. Alfred Fuchs, odb. min. rada v Praze (* 23. 6. 1892 v Praze, † 17. 2. 1941 v Dachau).

Th. Dr. Norbert František Hrachovský, O. Praem., řeholní kanovník v Nové Říši (* 11. 9. 1879 v Kněždubě u Strážnice, † 18. 1. 1943 v Osvěncích).

P. Jaroslav Šumšal, ekonom. arcib. semináře v Olomouci (* 7. 9. 1905 v Opatovicích u Hranic, † 4. 12. 1942 v Osvěncích).

Msgr. František Bernard Vaněk, papežský prelát a děkan v Pelhřimově (* 15. 7. 1872 ve Stádlci, † 1. 4. 1943 v Dachau).

O. v p.!

Z piety k zemřelým a pro memento budoucím otiskujeme svědectví o posledních chvílích života mučedníků, kteří obětovali životy pro lepší příští vlasti a národa.

Kdo pozoroval německé studenty, studující v pražské universitní knihovně, zjistil, kolik let stopovali v českých knihovnách, kdo a jak co psal proti nacismu a fašismu. Již tenkrát třídili politické články i s autory pro gestapo. V některém z prvních ročníků Peroutkovy »Přítomnosti« svěřil se Dr. Alfred Fuchs veřejnosti, jak napálil rakouskou říši v první světové válce tím, že dělal »blázna« a dokázal, že byl zproštěn vojenské služby. Tento a jiné Fuchsovy články, ať již podepisované jeho jménem nebo šifrou »draf«, byly důvodem, že za okupace musil zahynout jako oběť nacistických zvěrstev. Padl za republiku, které poctivě a ze všech sil sloužil jako novinář i jako rozhlasový mluvčí, a padl především i jako křesťan, umučen v nacistické aréně i za to, že vyznával Krista a ne Caesara.

Když byl vyřazen z veřejného života, pensionován, zbaven bytu a vyhoštěn ze všech přístřeší, přijal pohostinství III. řádu ve františkánském pražském klášteře pode jménem bratr Rafael. Tam měl k dispozici telefon a psací stroj, dvě nezbytnosti, bez nichž nedovedl žít. Stýskal si, že je »aktivista« vykrádán, že jsou jeho někdejší články opisovány, nacisticky upravovány a podepisovány vlastními jmény opisovačů. Nemohl proti tomu nic dělat, ale do poslední chvíle, než zmizel ve spárech gestapa, psal své aktuality, které byly uveřejňovány pod jinou šifrou v denním tisku, procházejícím již nacistickou censurou.

Tenkrát vycházela krásně vypravená »Illustrazione Italiana«. Měla před-sazeno za deskami několik barevných listů, na nichž byly otištěny zprávy z různých měst, mezi tím také informace o Vatikánském městě. V kavárně »Svět« v Libni našel se hodný číšník který partii o Vatikáně vždycky vy-trhl a Fuchsovi ji věnoval. Podle těchto úryvků pracoval Dr. Fuchs církevní zprávy do Lidových listů, kde vycházela týdně rubrika, šifrovaná jménem jednoho z pánů redaktorů, který poctivě všechny články Fuchsovy přepsal na stroji a uvedl do oběhu. Rubrika »Církevní zprávy« měla záhlaví označe-no kresbou, představující kopuli sv. Petra v Římě, již říkal Fuchs »poklop na syrečky«. »Sláva, všecko je v pořádku,« volával do telefonu. »Můj poklop na syrečky vyšel!« — Našli se slidiči, kteří věděli, kdo je autorem, ale nemohli ani vlivem »vlajkařů« Fuchsovo autorství prokázat, poněvadž to bylo dobře maskováno.

Poslední významnou činností Fuchsovou před zatčením bylo, že mezi známými rozšiřoval překlad papežova projevu k přepadení Polska Hitlerem, kterýžto text zaznamenal z rozhlasového hlášení. Ani tato činnost Fuchsova nebyla nikým prozrazena.

Dne 2. září 1940 byl předvolán k výslechu do Bredovské ulice, ale vrátil se. Bylo mu velmi důrazně připomenuto, aby přestal psát. Ovšem, psaní bylo jeho jedinou životní vzpruhou a zájmem. Neustal psát a 25. září 1940 byl znovu odvezen, tentokrátě nadobro. Krátký čas pobyl v Terezíně, zase byl

vracen na Pankrác a posléze s transportem odstěhován do Dachau. Dle sdělení spoluvězňů, na př. kanovníka Staška a redaktora Novického, přijel Dr. Fuchs do Dachau v náladě dosti optimistické. Na různé rady, jak se vyhýbat nacistickým šelmám, pravil: »Bez vůle Boží ani vlas s hlavy nepadne.« — V polovině února 1941 napadlo v táboře přes půl metru sněhu a tu Dr. Fuchs byl vybrán spolu s jinými na jeho odklizení. Prováděl to hrozně neobratně, za což byl od »Scharführera« Becka ztlučen a skopán. Nic však nevykreslilo na tváři Fuchsové hrůzu. Naopak, jakoby se usmíval. To rozzuřilo Becka ještě více, takže srazil Fuchse do nezamrzající bystřiny, když vysypával sníh z kbelíku. Toto nelidské zacházení přece jen zmátlo Dr. Fuchse, takže místo do kolony židovské nastoupil mezi ostatní vězně. Za trest musil státi u brány v mokrých šatech s mokrým pláštěm v ruce při 20tistupňovém mrazu. Vězňové, jdoucí o polední přestávce do baráků, zahlédli ho stojícího u brány s úsměvem. V ruce držel lehounký plášť z lágrové uniformy, který byl zřejmě vytažen z vody a na silném mrazu na kost zmrzlý, stejně tak zmrzlé byly šaty a omrzlé ruce již úplně zbělely. Ale ani na zpáteční cestě do práce nezpozorovali vězni nějaký výraz hrůzy ve tváři Fuchsové. Tvář, bílá od omrznutí, neztratila úsměvu.

Když jej později odvlékli na blok, bylo jasné, že útrapy nepřežije. Trpěl již dříve cukrovkou a při té se omrzliny velmi těžko hojí. Teprve třetího dne vzali Fuchse na revír, t. j. do t. zv. nemocnice, když už bylo vidno, že mu pomoci není. Spoluvězňům, když nadávali na sadistické esesáky, říkal: »Chlapci, já se za ně modlím, aby jim Pán Bůh všechno odpustil.«

Dne 17. února 1941 došla dceři Evě do Prahy telegrafická zpráva, že Dr. Fuchs zemřel, stižen zápallem plic. Před polovinou měsíce dubna roku 1941 byla farnímu úřadu v Břevnově doručena urna, která byla 15. dubna 1941 tiše uložena na hřbitově v malé stříbrné rakvičce do země. Po celou válku zůstalo místo neoznačeno jménem, jen na hrobě laskavosti břevnovského kláštera vsazen obyčejný dřevěný kříž. Vdp. převor Opasek rozhodl se označit hrob pietním kamenným pomníčkem, který by důstojně hlásal památku Fuchsovu, o němž se spoluvězni vyjadřovali, že bude jednou »světcem všech koncentráčnicků«.

Heřman Josef Tyl O. Praem: Dr. NORBERT FRANTIŠEK HRACHOVSKÝ
v Osvěncích.

Byl měsíc života, radosti i lásky, měsíc Královny máje v roce 1942. Naši zemí vládla místo lásky nenávisť, místo života vycenila své zuby na český lid smrt. Kat českého lidu, Heydrich, byl odstraněn. Vyhlášeno proto stanné právo. Na družinu Premonstrátů v Nové Říši si přijelo šestset esesmanů, ozbrojených strojními puškami a kulomety, aby je zatkl a předalo spárům gestapa. Mezi dvanácti byl i pan Dr. Norbert Fr. Hrachovský. Jako vždy, i v této chvíli zůstal kliden, s plným vědomím cti a zodpovědnosti za své pře-

svědčení, Vždyť jemu, už jako Čechu a knězi, nebyla lhostejná barbarská ideologie německého nacismu. A opovrhoval všemi, kteří s ní souhlasili. Tak vychovával i své novice. Jeden z nich, František Kříž, ho jidášským způsobem zradil a podal na něho a jeho spolubratry osmdesátiarchovou obžalobu berlínskému gestapu. Pan doktor trpěl delší dobu obtížnou rodovou nemocí atrofii svalovou, a mohl se pohybovat jen velmi namáhavě o berlích. Když byl zatčen, řekl »Já chodit nemohu.« — »Však my tě naučíme chodit, ty prokletý český pse,« zařve naň jeden esesman a volá jednoho z bratří, aby jej odnesl dolů, na dvůr ke zdi. Ježto jsem byl právě na kraji já, odnesl jsem ho. Na dvoře jsem se postavil podle rozkazu 4 metry od něho. Nesměli jsme už na sebe mluvit, ba ani se jeden na druhého nesměl podívat.

Proti nám čnely dvě hlavně kulometů. Podařilo se mi mu říci: »Pane doktore, já vám dám absoluci. Vzbudte lítost nad svými hříchy a vy ji zase dejte mně.« On však, jsa nepolepšitelný optimista, stále ještě věřil, že nás opět vrátí do našich cel. Proto byl překvapen, když přivedli další bratry a rozestavili podél zdi. Nakonec přivedli pana opata, který, jda kolem nás, nám žehnal. Po třech hodinách nejistoty a čekání naložili nás na auto a za blesků a strašného hromobití mezitím nastalé bouře odvezli nás do vězení gestapa v Jihlavě. První noc nás dali do společné cely. Dr. Hrachovský však nespal. Nezavřel ani oka a bavil celou noc ostatní osazenstvo cely, prohlášeje, že »to už dlouho nepotrvá, že ve vedení Reichu jsou samí lumpi, kterým Pán Bůh nepožehná«. Opět se mu zdálo neuvěřitelné, když nás po desíti dnech transportovali z Jihlavy s návrhem trestu smrti před stanný soud do Brna. Pan doktor mi praví: »Jedeme domů.« S námi jely dvě židovské dívky a jeden medik, rovněž žid. Ti mi praví: »Jedeme na popravu.« Co tedy? Domů, či na smrt? V tomto očekávání mohli jsme si vybrat. Sejdeme dolů, k předem připravenému autu, tam 12 esesmanů dle povelu před našimi zraky vkládá náboje do pušek, jsme poutáni a naloženi na auto. Jako nejtěžší zločinci, určení k popravě, jedeme na smrt... V noci nás přivádějí do zasedací síně stanného soudu v Brně. Čekáme dvě hodiny. Zasedání pro nás odročeno. Teprve později, když jsme odepřeli podepsat protokoly, bylo o nás rozhodnuto, že budeme transportováni do koncentračního tábora osvěčimského. Dr. Hrachovského opět nosíme s sebou na zádech. Do Osvěčimi jsme přijeli 16. ledna 1943. Pozdě večer stanuli jsme na nádraží. Ztratil jsem tehdy ve vězení v Kounicových kolejích 40 kg na váze a takto vychrtlý jel jsem do koncentráku. Na nádraží vzal jsem pana doktora opět na záda. Překvapil mne i zde svým optimismem. Tvrdil, že to jistě vydržíme a že každým dnem válka skončí. To zaslechl na blízku stojící esesman a uštědřil mi takový kopanec, až jsem padl i s panem doktorem do sněhu. S vypětím posledních sil donesl jsem jej až k nádražní budově, kde jsme byli seřazeni. Hlásil jsem komisaři, přejímajícímu transport, že už jej dále sám nésti nemohu. »Pro takové kriply zde máme krematorium,« odvětil mi nafoukaný nadčlověk, přesto však zavolal židy a nařídil, aby jej nesli. Snad to bylo řízením Božím, že pan doktor na této cestě, která byla jeho cestou poslední, musel přijmout skutek milosrdenství od židů, s nimiž měl mnoho sporů. Na smrt znavení.

a čtyři prostředně veliké brambory, z nichž byly často tři shnilé. Vaněk měl »pflégra« i »oberpflégra« na své straně. Jednak byl Vaněk velmi zdvořilý a ve stylisaci obratný, jednak podplácel potravinami a dovedl si tak získávat přízeň lidí. Vedle něho, jako těsný soused přízemní, ležel profesor Feierabend. Byl profesorem chemie. S Vaňkem byli dobří kamarádi a bavivali se spolu. Oba, Vaněk i Feierabend, chtěli »lágr« přežít na revíru. Tam měli býti schováni. Oba byli vlastně nemocní ve svém pokročilém věku. Vaněk trpěl nejen žaludečními potížemi, nýbrž měl i velikou břišní kýlu. Přece však denně ráno cvičival, aby se úplně nerozležel a nedostal z ležení zápal plic. Dával potravinové dary také tak zv. »Stubendienstu«, to jest pacientům, kteří se tak dále uzdravili, že mohli dělati na revíru různé služby, na př. zametat podlahu, rozdávat prádlo, a hlavně roznášet jídlo nemocným a umýti plechové misky po jídle. Tedy tito mládenci obskakovali Vaňka, ohřívali mu jídla, protože se Vaněk nikdy nenajedl pořádně dosyta. Jedl po malých dávkách a zbylé kaše zase si dával ohřívat. Někdy mu to už nechutnalo a potom nás poděloval. Proti němu ležel strojvůdce čsl. drah Halíř, jenž od Vaňka často leccos dostal. Také s ním jídlo měnil. Vaněk potřeboval spíše pečivo a proto měnil salámy za buchty. Od ilustrátora své knihy »Na srdci« dostal na revír krabici sýrů. Chlubival se těmito sýry a dával ochutnávat. Také »oberpflégr« byl poctěn nějakým kusem sýra. Vaněk to doprovodil slovy: »Tento sýr mi posílá ilustrátor mého nového románu »Na srdci«. Oberpflégr se nad tím pozastavil. Stejně se zajímal o Vaňka, protože dle jeho výroku při přehlídce nemocných stali se Vaněk a Feierabend živým inventářem revíru. Bylo to velmi lichotivé a slibné, poněvadž to napovídalo, že ani Vaněk, ani Feierabend nebudou vráceni z revíru na blok. »Už je ten román přeložen do němčiny?« tázal se oberpflégr Vaňka a dodal hned: »Velmi se o knihu zajímám«. Bohužel, Vaněk nemohl kladně přisvědčit, ale stejně stoupla jeho vážnost u německého pflégra. Na vytištění své nové knihy se Vaněk těšil nesmírně. Čile korespondoval o knize se svým synovcem J. Menšíkem, profesorem, zaměstnaným v ministerstvu školství. Předčítával jsem jeho dopisy děkanu Vaňkovi, rovněž dopisy, jež mu z Pelhřimova psával administrátor děkanství pelhřimovského P. Dvořák. Také od ředitele arcibiskupských statků docenta Dra Šimka jsem mu přečetl dopis, i od ilustrátora jeho knihy. Stal jsem se Vaňkovým důvěrníkem na revíru. Vaněk žil stále v ovzduší svých knih. Vyprávěl obsah dosud neotištěné své knihy »Na krásné samotě«. Tvrdil, že tato kniha je dokonalejší než prvá jeho kniha »Na krásné samotě«. Dokonce se zabýval plánem nabídnout tuto knihu k filmování. Vaněk hovořil o dopise spisovatele a kritika Sezimy, kde mu K. Sezima sliboval v časopise »Naše řeč« nádhernou kritiku o knize »Na krásné samotě«. Bylo mi lehké hovořit s Vaňkem o knize, protože jsem přečetl knihu již doma v Bernarticích a zapamatoval si dobře obsah, ba celé stati. Vaněk měl z toho obrovskou radost. Kniha »Na krásné samotě« obdržela dvě ceny: cenu Státní akademie a cenu Křesťanské akademie. Tedy měla pronikavý úspěch. Vaněk podpisoval v Praze kupcům knihu k vánocům a — nemýlím-li se — vyprávěl, že se mu přihlásilo na osmdesát jeho čtenářů a cti-

telů k podpisu knihy. Vyprávěl, že se až styděl za to, protože tam podpí-
sovali též jiní autoři, na př. slavný autor Durych. Ale dle něho ani Durych
neměl tenkrát před vánočními tolik žadatelů o autograf jako on, Vaněk! Va-
něk netrpělivě čekal na kritiku spisovatele Sezimy. Konečně mu přišel balík
s potravinami. Vaněk byl zklamán, časopis akademie nikde. Až asi třetí den
vytáhl z hloubi balíku nějaký pomačkaný a od povidel umazaný potištěný
papír. Když to pořádně složil, byl to vytoužený časopis »Naše řeč« se Sezi-
movou kritikou. Protože Vaněk neviděl dobře bez brýlí, přečetl jsem mu
kritiku. Byla velmi lichotivá a obsáhlá, protože uváděla též obsah knihy.
Jen na jednom místě byla jakási malá výtku, celkem bezvýznamná. Ale
Vaněk nesl tuto výtku těžce. Pořád opakoval, že je kniha naprosto dokona-
lá, a až přijde domů, že o tom napíše Sezimovi. Vůbec Vaněk věřil pevně, že
se vrátí domů. Dal za sebe sloužit na sto mší sv. na svůj úmysl, bezpochyby
»za šťastný návrat«. A opakoval často: »Nedovedu si představit, že bych zde
zůstal, že bych se neměl vrátit.« Vaněk vzpomínal na své minulé práce a
kombinoval nové. Občas si dělal poznámky, snad pro nové dva romány.
Jeden z nich měl býti z doby Jiřího z Poděbrad, jenž sněmoval v Pelhřimov-
ě, a druhý z roku 1866, z dob pruské vojny. Mrzelo ho též velice, že jeho
synovec Dr. J. Menšík mu psal, že nemůže nalézt jeho rukopis vzpomínek
na význačné lidi, s nimiž se setkal v životě. Rukopis měl název »Vlaštovky
se vrací...« Dr. Menšík psal Vaňkovi, že prohledal též chaloupku na za-
hradě pelhřimovského děkanství, kde Vaněk tvořil, ale nic nenašel. Některé
tyto vzpomínkové stati přinesl časopis »Národní politika«. Vyprávěl mi na
př., že pojal do těchto vzpomínek i p. děkana Pauluse, jenž byl v Pelhřimově
kaplanem a jenž svou bodrou povahou přivedl k novému rozkvětu zpěvácký-
spolek v Pelhřimově, ačkoliv sám nebyl žádným operním pěvcem. »Vlaštov-
ky odlétly a nevrátily se,« či snad přece? Je zachráněn tento Vaňkův ruko-
pis? Vaněk se těšil, že vyjdou v novém vydání jeho verše z let bohoslovec-
kých, duchovní mystika s názvem: »Sacerdotium«. Opakoval, že teprve nyní
po úspěchu knihy »Na krásné samotě« a po napsání druhé knihy »Na srdci«
dojdou jeho verše uznání. O verše »Sacerdotium« se zajímala Česká akcio-
vá tiskárna v Praze.

Vaněk vzpomínal též na své kazatelské práce. Je jich mnoho. V nich také
tkví těžiště Vaňkova literárního díla. »Ty, Jeníku,« oslovil mě jednou Va-
něk, »kázal jsi někdy moje kázání?« A já na to: »Skoro všechna!« »Všechna,«
divil se Vaněk. »Ano, skoro všechna, protože tvoje kázání jsou lehká, mají
jasnou disposici a jsou lidová«. Tohle Vaňka nesmírně potěšilo. »To mi ješ-
tě nikdo neřekl,« radoval se z mého přiznání, že jsem užíval jeho kazate-
lských předloh. Vyprávěl mi, že má připravenou sbírku příkladů pro kazatele
a že vypracuje ještě homilie na neděle a svátky. Občas se zamýšlel a říkal:
»Ty bys mohl v mém díle pokračovat«. Myslil jistě na vedení »Kazatelny«.
Nemohl tehdy sehnati vhodného redaktora pro »Kazatelnu«. Sděloval mi ob-
sah dopisu, že nakladatel a knihkupec Šprongl chce to vésti úplně sám a že
nikdo z pelhřimovských kněží se nechce ujmout redakce. Nesmírně se těšil
na vytištění své knihy »Na srdci« a — — — dočkal se. Četl jsem tu knihu

na bloku a četli ji též jiní kněží-spoluvězni. Česká kniha, dobrá česká kniha byla v táboře Dachau velikým svátkem. Pamatuji se, že poslal knihu speciálně mně po evangelickém faráři Opočenském, jenž navštěvoval revír zprvu téměř denně a přátelil se s primářem jihlavské nemocnice Dr. Bláhou, jenž pitval na revíru. Kniha měla Vaňkův podpis, ono charakteristické »F. B. Vaněk« a měla též jeho vězeňské číslo. --

Tím kniha získala na ceně. Podpis, i slovo Revír a vězeňské číslo bylo napsáno sice jen tužkou, ale bylo to přece jen vlastní písmo Vaňkovo i jeho podpis. Vaněk sice žádal knihu zpět, ale už ji nedostal. V kněžském bloku šla z ruky do ruky, a když Vaněk zemřel, schovával jsem knihu na plantážích v opuštěné líhni na kuřata, jež stála v »Pressu«, kde se lisovala šáva z gladiol pro vitaminy. Knihu jsem musil schovat, protože gestapácký rozkaz nařídil odevzdat všechny soukromé knihy. Snad by se potom byla dala svázat a přišla do veřejné soukromé knihovny v táboře do českého oddělení. Avšak chtěli jsme knihu zachránit. O knihu se po čase začal zajímat redaktor Karel Kašák, ale zároveň také major duchovní služby, můj dobrý přítel Karel Zháněl. Tomu jsem odevzdal Vaňkovu knihu »Na srdci« a ten ji poslal dle svého sdělení »na černo« do Prahy.

Vaněk byl nejen redaktorem »Kazatelny«, kterou vydával po celý svůj kněžský život (začal s redakcí hned jako exposita na Křemešníku), byl nejen autorem veršů »Sacerdotium«, vzpomínkové knihy »Pelhřimov za světové války« a potom dvou úspěšných románů: »Na krásné samotě« a »Na srdci«, Vaněk byl též družstevníkem. Byl zakladatelem »Lidové záložny« v Pelhřimově a hlavně »Chrámového družstva«. Ale Vaněk nestárl duševně a přizpůsobil se dobře: založil v Pelhřimově též veřejné kluziště. Byl vyfotografován dokonce v časopise hockeyistů. Sám kupoval kdysi v Praze hůl — hockeyku a prodavač ho poznal podle fotografie. Byl tehdy ve společnosti ministra Noska a nedal si hůl vzít. Nesl si ji sám po Praze. Byl už trochu starý hockeyista a budil proto v Praze pozornost.

Přišel můj první Štědrý večer v Dachau. Byl smutný, protože jsem jej slavil »na revíru«, v nemocnici. Dostal jsem právě na Štědrý den balík z domova, z bernartické fary. Byla tam od mé staré a velmi starostlivé hospodyně, slečny Emy Broučkové, nádherná vánočka. Ukrojil jsem kus, pogratoval Vaňkovi veselých vánoč, políbili jsme se, a dal jsem mu kus vánočky. On mi dal oplátkou jablíčka. A tak Štědrý den byl pro nás oba skutečně »štědrým«. »Stubendienst« opatřil pro revírní blok, pro naši světnici čís. 3, malý zelený smrček, vánoční stromek. Jeden z nich vyzval nás nemocné, abychom si dali na stromek cukroví, jablka, ořechy, zkrátka: co máme. Dávali jsme kostky cukru i jablka, kdosi udělal barevné řetízky, dokonce se objevily i svíčky a stromek, vánoční stromek, byl hotov. A tak do místa smrti a bolesti počala se vkrádat vánoční nálada. Svět se zdál veselejší... U okna v pravém koutě »štuby« leželi jsme vesměs Češi. Bylo to aranžováno úmyslně a velmi nám to ulehčovalo pobyt na revíru. Vaněk si usmyslil oslavu Štědrého večera. Řekl: »Zaspíváme české koledy, především naši nejkrásnější koledu: »Narodil se Kristus Pán!« Ale zaspíváme jen prvou a poslední

sloku. Poslední sloka je symbolická: »Goliáš obloupen, veselme se, člověk je vykoupen, radujme se!« Tímto Goliášem, jenž v písni značí ďábla, myslel Vaněk Hitlera. Skutečně, večer počali zpívatí své koledy nejprve Poláci, potom Němci a my, Češi, jsme vyrukovali naposled. Ale vzbudili jsme všeobecnou pozornost. Protože se Češi líbili, musili zpívatí dále. A tak jsme zazpívali ještě »Nesem vám noviny« a potom celý večer naše národní české písně. Za týden po vánocích, jako když hrom uhodí, vešel energicky na štabu mladý lékař-esman v doprovodu oberkápy revíru Zimmermanna a oberpflégra, i našeho pflégra. Posadil se v čelo štaby na židli a všichni jsme se musili svléci do naha a předstoupit v řadě před něho. Nevěděl jsem, co to znamená. Ptal se mne, kde jsem pracoval. Pojmenoval jsem komando Kápy Hilberta u vitaminů na plantážích. Cheflékař prohlíšel si moje nemocné nohy, křečové žíly a něco se mne ptal, čemu jsem nerozuměl, protože už nekřičel. Neodpověděl jsem na otázku a byl jsem po jeho udiveném pohledu zapsán Schreibrem do seznamu. Později mi kolegové na revíru řekli, že se mne lékař ptal, zdali chci pracovatí dál. Po mně předstoupil Feierabend. Byl to muž ctihodného vzezření. Lékař se ho tázal, zda je knězem. Po zamítavé odpovědi byl zapsán profesor Feierabend písařem též do seznamu. Nakonec předstoupil plně nahý děkan Vaněk. Stál zkroušeně. Hrozivě vystupovala jeho veliká kýla. Lékař si ho dlouho prohlížel a nakonec ho dal rovněž zapsatí do seznamu. Zapsaných byla hezká řada. Lékař zpytavě prohlédl ještě všechna lůžka a odešel. Dosud jsme jasně nevěděli, proč byly sepsány ty seznamy. Dokonce jsme se domnívali, že ti zapsaní jsou schopní práce. Sám Vaněk pravil, že můžeme být na to hrdí, že jsme zařadění do skupiny schopných práce. Bohužel, byl to pravý opak. Zapsaní byli lidé práce neschopní a měli jítí na transport invalidů, to jest na transport smrti. Jakmile jsem to zjistil, ihned jsem se hlásil druhého dne, že vystupuji z revíru a že se hlásím jako zdravý na blok.

Loučil jsem se bolestně s Vaňkem, který přirozeně zůstal dále na revíru. Při svém vysokém věku nemohl pracovatí na bloku. Když déle stál, otékaly mu nohy. Jak by byl mohl vydržetí často několikahodinové stání na »Appelplatze«?! A kam ho zařadití do práce? Vaněk se loučil se mnou smutně: Pravil: »Je mi tak smutno, jak mi nebylo ještě nikdy v životě! Ještě pusu.« povídal v slzách. Objal mě. Odešel jsem mezi »uzdravené« ven na dvůr a už jsem Vaňka nikdy nespátířil. Dne 1. dubna 1943, když jsme pochodovali ráno na »Appelák«, abychom se dali spočítatí od šárů a potom nastoupili ke svým komandům do práce, stál (jako skoro pravidelně) německý kněz, jenž dělal na revíru vrátného, známý pode jménem Fritz, před branou a hlásil, že Vaněk zemřel...

Byl bych rád za Vaňka, jako jeho přítel, odsloužil rekviem. Byl bych rád o něm promluvití v kapli na bloku 26. několik slov. Bohužel se mi to nepovedlo. Mšičí svatou za něho sloužil čestný vězeň Jan Dobrodinský, děkan z Trhových Svinů, několik pietních vět pronesl o něm druhý čestný vězeň Josef Plojhar, kaplan z Č. Budějovic. Proto píši na Vaňka tuto vzpomínku...

M. Alfonsa: A R C H A .

Již vyplula do mořských vln nového života z protržených hrází útrap a bolesti, z všednosti béd. Na stožárech planou světla svaté víry, aby ji našli, uviděli již z dále všichni ti, kteří na ni čekají na břehu své duše, i lhostejní, kterým zasvitne jenom na okamžik... Než zajde v dál...

Má pevné stěžně, neboť z Pravdy jsou.

Placht jí není třeba, když Duch boží vane kolem. na cestu doprovází a střeží poklady vzácné, perly a drahokamy z hlubin duší vylovené na povrh a vložené v jejich kabinách.

Neděsí ji dozvuky válečného křiku, lánů a pláče mučených, hukot vln a přibojů zmatků, sykot netvorů a příšer tajných, na dně moře hluboko skrytých, za skalisky čekajících...

Holubice Ducha bílá s ratolestí míru zelenou ji doprovází.

Je možné, že někdy uvázne na mělčině nepochopení a lhostejnosti k cílům její cesty svatým, ale lano důvěry v Boha odpoutá ji zase. Zavede na hlubiny, nad nimiž bude dále zachraňovati vraky lodiček - ztroskotaných.

Nabízí odpočinek sladký po práci, bude podávat plně dlaně duchovní krásy.

Je možno najít v ní novou jiskru k zapálení ohně posvátného nadšení, kde na krbu srdce se černal již popel jen...

Chce zachránit všechny tonoucí, na březích zapomenutých a opuštěných, čekajících na vykoupení z duchovní bídy. Dáti všem hojně z pokladů, které veze k přístavům osad a měst našich srdcí. Nás všechny převézt ke společnému cíli — k Bohu.

Pluje k nám tiše, neslyšně jako vše, co k Bohu spěje.

S její paluby zní radostné zpěvy lodníků, kteří ji ku přístavům božím doprovázejí. V jejich zpěvu zaniká vzdalující se hukot děl a rachot střel.

Kormidlo má pevné, nezlomí se, nepotopí, ani kdyby na palubu přijala všechny tonoucí v budoucích potopách ducha všech, kteří ještě přijdou, — dokud se všechno nezachytí — Boha.

Až zastaví se u přístavu vašeho srdce, přivítejte ji.

František Dohnal: ŽALM ČESKÉHO LIDU.

(Vydala Družina literární a umělecká v Olomouci 1945. Vytiskla Národní práce v Mor. Ostravě. Ilustroval Arnošt Hrabal. Stran 32, cena 15 Kčs).

Zhavá láska k historicky celistvé rodné zemi, úzkost o svobodný život, o pouhé bytí napadeného a nakonec ujařmeného vlastního národa, to přimělo básníkovo srdce k tak rozechvělým bolestným výkřikům i k synovsky

oddanému soucítění s trpící matkou-vlastí. — Báseň je trojdílná. V první části, výmluvně nadepsané *Zalm 30. září 1938*, básník, pobouřen zradou na rodné zemi, zradou vnitřní i zevní, tlumočí četnými anaforami svůj opětný úžas nad smělým, ba svatokrádežným odtrháváním našich pohraničních hor a celých krajů, od nepaměti ryze českých, a skládá svou naději v kající návrat národa k Dědici české země. — V druhé části, nazvané *Zalm soumraku*, básník hořce vyčítá postoj bratrského Polska v oněch tak osudových dnech a v apostrofách upozorňuje na dějinnou spravedlnost, vždyť »zítřek mstí se za hříchy dneška«. — V třetí části, nejrozsáhlejší, rozvrstvené v devět oddílů a podle anaforického verše nazvané *Má vrbo smuteční*, básník s bolestí pozoruje zarážející otupělost části národa k svému otrockému osudu, děsí se toho a burcuje nejen sebevědomí, ale i odvěkou důvěru národní, že po Velkém pátku přijde i Neděle Vzkříšení. V retrospektivních visích mírových dnů a v účinné antithesi k smutnému nynějšku vyjadřuje pevnou víru v opětovný návrat oněch šťastných, všemi žádaných časů.

Podle biblických žalmů užívá básník hodně zkratky, nijak nešetře, a právem, příměrů nebo šíře, rozkládaje parallelismus membrorum, příznačný pro každý žalm, v několik tautologií naplněných vět, aby tím víc útočil na obraznost i cit jak svůj, tak čtenářův. Opravdový *vates* svého národa, věříci v prozřetelnostní řízení osudů jednotlivce i národů, smělým slovem. — docela podle starozákonních pěvců a proroků, mluvčích vyššího posvěcení — připomíná národu některé omyly a chyby, pro něž prochází *katharsis*, jak neúprosně žádá mravní řád Tvůrce tohoto světa.

Takové bylo poslání starozákonních žalmů poučných a kajících, takové jest poslání i žalmů moderních.

Báсни bude práv pouze čtenář, proniklý uznáním soukromé i kolektivní viny, kterou trestají Boží mlýny vždy na nejcitlivějším místě sice přísně, ale přece otcovsky, zamýšlejíce dosíci návratu synů i dcer vzpurných i ztracených.

Milá obálka s Pannou Marií a Děťátkem, ochraňujícími rodný kraj ilustrátorův, jakož i druhá perokresba, frontispic, útočiště trpících — kříž, velmi dobře doplňují mohutný dojem ze čtení vzrušených veršů.

Josef Marcol Svoboda

Plutarchos: RADY MANŽELSKÉ.

Přeložil, úvod a poznámky napsal Dr. Zdeněk K. Vysoký. (V Praze 1942, nakl. Vlad. Žikeš, str. 36, cena 160 Kčs).

Tento název s trochu dráždivou příchutí má malé a jistě i milovníkům antické literatury celkem neznámé dílko Plutarchovo, jehož český překlad pořídil Dr. Zdeněk Vysoký. Ve skutečnosti nejde zde mnoho o manželskou erotiku, nýbrž daleko více o praktické životní rady mravního obsahu, oděné

v půvabný výraz, často doložené příkladem z antické mythologie, naučení, jejichž platnost a užitečnost nevymizela ani dnes, téměř za dva tisíce let po jejich vzniku. Jsou také dokladem, jak se málo lišíme dnes, v století radia, rozbíjení atomů, rozvoje letectví a tak dále, od těch lidí, kteří tak jako mnohý z nás strádali od zlé tchyně, nemilované ženy, nevládného muže či zase dovedli si pěkně uspořádati svůj rodinný život, k čemuž tak jako dnes, bylo zapotřebí hlavně lásky, trpělivosti a vzájemného pochopení. Dílko je také jedním kamínkem z té mohutné základny antické kultury, na které stojí — ovšem kromě odkazu tisíců myslitelů, vyznavačů, hlasatelů a mučedníků křesťanských — celá skvělá budova dnešní evropské civilizace. mm.

Alois Červenka: ZA ČERNÝM KAMENEM

Listy z dějin uhelného města. (Vydal nakladatel Josef Lukasík v M. Ost-
ravě - Praze 1944, str. 384, 10 obrazových příloh, cena 90 Kčs.)

Známý vlastivědný slezský pracovník spojil tu šťastně užitečné se zá-
bavným, tím, že výtěžky svého studia a poznámek v ostravském městském
archivu zpracoval beletristickou formou a podal tak živé obrazy neznámých
postav a událostí minulosti Mor. Ostravy. Obsáhnul při tom úsek mezi lety
1760—1860, tedy pohnutou dobu, kdy následkem objevu kamenného uhlí na
Slezské Ostravě kovářským mistrem Keltičkou prodělává město s celým
svým okolím hluboký přerod a stává se z tichého městečka východní Mo-
ravy, obklopeného lesy a žijícího starousedlým životem příslušníků cechu
soukenického, jedním z nejlidnatějších míst Evropy. Sv.

Msgr. Bohumil Stašek: KÁZÁNÍ NA POUTI U SVATÉHO VAVŘINEČKA
V OSVOBOZENÉM CHODSKU.

(Vydal B. Rupp v Praze, graf. úprava J. Solara, str. 32, cena 15 Kčs.)

Kdož si přečetli knižní vydání neohroženého Staškova kázání u svatého
Vavřínečka na Chodsku v srpnu 1939, v předvečer vypuknutí světového kon-
fliktu, uvítají vydání nadšeného a ethosem ryzího vlastenectví naplněného
kázání na témž místě v srpnu 1945 po našem znovuosvobození, kdy prorocká
slova z r. 1939 se stala skutečností. Časté citáty z krásné literatury aktuali-
sují slova mravního zadostučinění vítězství nad utrpením, křivdou a ná-
silím. Sv.

50. výročí smrti Paula Verlaina, které uplynulo 8. ledna t. r., vzpomene v příštím čísle otištěním jeho aktovky »Jedni a druzí, v překladu Julia Brabce.

Vladimír Nazor, od něhož přinášíme v tomto čísle ukázkou, byl jmenován čestným předsedou Matice hravské. Za války byl partyzánem a ministrem osvěty v první Titově vládě.

Baltazar Violič jest rovněž autor chorvatský.

Básně Petra Bezruče a Jiřího Zhora jsou ukázkou ze sborníku »Msgre Fr. B. Vaněk, kněz a spisovatel«, který připravuje nakladatelství »Vyšehrad« v Praze.

Z *Družiny literární a umělecké*: Po vydání *Zalmu českého lidu* od Františka Dohnala, jest připravena k vydání sbírka Jana Karníka »Večery u krbu« v druhém, rozmnoženém vydání. Ještě v tomto roce se připravuje vydání těchto knih: Antonín Kolek: *Contra gentem Germanicam*. Historický román. — Nina Svobodová: *Novely*. — František Zýbal: *Strýček Pleva*. Druhé rozmnožené vydání.

Msgre Fr. B. Vaněk v Dachau. — Obrázek akademické malířky Ludmily Rambouské jest nakreslen na základě svědectví Vaňkova spoluvězně děkana Jana Dobrodinského, které zní: »Po druhé straně šli rovněž právě na »apel« oni, noví příchozí, ve vyrovnaných pětistupech. Mezi všemi poznal jsem jej rázem — i v těch ubohých koncentráckých hadrech, jak po svém způsobu potřásá schýlenou hlavou. Bylo viděti, jak jde těžce, neboť na svých bosých nohou měl jen dřeváky — každý jiný — nestejně velikosti, potrhanou košili u krku nezapjatou, gatě a polozapjatý cárovatý kabát si rukou na břiše přidržoval. Buď neměl šle, nebo u kabátu všechny knoflíky, že si musel rukou šat přidržovati. Bolestný pohled, neboť on, ctihodný kmet, námi všemi vážený vynikající kněz-prelát, literát, veřejně známá, zasloužilá osobnost,

šoural se tu v zástupu ubožáků — na pohled ubožejší než poslední žebřák z ulice, se zřejmým vzhledem nemocného člověka.«

Blok a Rusko. Je jisto, že Aleksandr Blok byl jedním z největších básníků ruské revoluce. Jeho »Dvanáct« je už přímo historickým pomníkem tohoto osudového převratu v ruských dějinách. A proto ještě několik poznámek k jeho básni, v tomto čísle přeložené. — Blok miloval Rusko horoucí láskou. V básni »Na kuličím poli«, oslavující místo památné pro Rusy prvním velikým vítězstvím nad Tatary, jež se stalo předzvěstí pozdějšího osvobození a mohutného rozmachu ruského národa, oslovuje Rusko: »O Rusi máty ženo má!« U Bloka má láska k Rusi vsutku rýsy vřelé lásky k ženě, tedy opravdu lásky procitěné, lidské, osobní. U něho není Rusko beztvárný pojem středního rodu, nýbrž u něho je ta Rus, jeho milovaná Rus. O hloubce Blokovy lásky svědčí, že viděl i všechny stíny předrevoluční Rusi, její hmotnou bídu, nespokojenost, pověřivost, chamtivost, proradnost. Ale při tom věřil, že jsou v ní ukryty síly, které překvapí celý svět. Miloš Matula.

Max Jacob †. Před sedmi lety, totiž roku 1939, otiskli jsme v Arše, roč. XXVII, str. 46, poznámku o tom, jak básník Max Jacob reagoval na bolestnou ránu, která postihla náš národ v onom smutném podzimku 1938. Pak přišla válka a odloučila nás od Francie stejně jako od cizích zemí a národů, které jsme tolik milovali. Nyní, když minulo nacistické šilenství, přicházejí zprávy ze světa a přišla také zpráva, že Max Jacob zemřel dne 5. března 1944 v gestapáckém vězení, že i on už je v kraji pokoje a míru, kde vládne Duch svatý, jak to sám tak pěkně napsal. Nedočkal se konce války, ale jeho sbírky *Défense de Tartufe* (1919, to jest ona *Obrana Tartufova*, kterou nám tak krásně přeložil Bohuslav Reynek), *Les Pénitents en Maillots Roses* (1925) a *Fond de l'eau* (1927) nebudou z francouzské literatury nikdy vyškrtuty. O. F. B.

Knihy došlé redakci: Zdeněk Bár: O Petru Bezručovi. Nakl. Svět v Mor. Ostravě 1945. — Bohdan Chudoba: O novou českou školu. Nakl. Vyšehrad v Praze 1945. — Bohdan Chudoba: Španělé na Bílé hoře. Nakl. Vyšehrad v Praze 1945. — Leopold Peřich: Slezsko. Nakl. Vyšehrad v Praze. — Frant. Lesaň: Tvůj bližní. Nakl. Vyšehrad v Praze 1945. — Josef Resl: Katechese pro obecné školy, II. díl. Nakl. Boh. Rupp v Praze 1942. — Listy o poesii a kritice (vzájemné dopisy F. X. Šaldy a Fr. Chudoby). Nakl. Boh. Rupp v Praze 1945. — Římský misál. (Přel. a pozn. opatřil Dr. Antonín Striž). Nakl. Vyšehrad v Praze 1945. — Bohumil Stašek: Kázání u svatého Vavřínečka v osvobozeném Chodsku. Nakl. Boh. Rupp v Praze 1945. — T. G. Masaryk: Ideály humanitní. Nakl. Čin v Praze 1946. — A. A. Bogomolac: Prodloužení života (přel. MUDr. Ivan Hálek). Nakl. Čin v Praze 1946. — Bohumila Sílová: Šibal Makočuba. Nakl. Čin v Praze 1945. — Edvard Beneš: Demokracie dnes a zítra. Nakl. Čin v Praze 1946. — Referáty přineseme v příštím čísle.

Sigríd Undsetová doma: U nás dobře známá norská spisovatelka a laureátka Nobelovy ceny může nyní zase klidně žít na břehu krásného jezera Mjössy, kde si dala postavit v staronorském slohu nový domov, neboť starý Němci zničili. V r. 1940 unikla německé soldatesce, která vpadla do její vlasti, a dobrodružnou cestou přes sovětské Rusko, Japonsko a Ameriku, navrátila se opět domů. O svém odchodu do Ameriky napsala knížku »Zase budoucnosti vstříc« a pro americké děti knihu »Krásné dny v Norsku«.

Koehlerovo album. Dne 21. ledna 1946 uplynulo 5 let od úmrtí význačného náboženského malíře Jano Koehlera. Družina literární a umělecká nespouští se zřetele závazný slib, který si dala uložením úkolu vydání Koehlerova alba, nutno však vyčkat, až budou překonány obtíže poválečné doby, aby uctění Koehlerovy památky bylo opravdu pietní. S politováním dlužno konstatovati, že organizace, u jejíž kčelbky zesnulý umělec stál a dlouhá léta byl jejím jednatelem, nevyšla tu tak vstříci, jak se očekávalo.

Sborník o malíři Fr. B. Zvěřinovi: Obsáhlý a dokumentární sborník o malíři Fr. B. Zvěřinovi připravuje synovec zemřelého malíře Ed. Zvěřina; berní řed. v. v. v. Konicí u Prostějova. Mimo životopisné a rodové stati obsáhne dílo příspěvky pamětníků a umělců, jejich korespondenci, Zvěřinovy cestopisné příspěvky a množství reprodukcí, takže celek bude představovati nejen pietní oživení památky umělce, ale i kus prá-

ce na slovanské vzájemnosti na přelomu století.

Ediční program nakl. Vyšehrad. Křesťanskou kulturu čekají v osvobozené vlasti veliké a odpovědné úkoly. V oblasti literární práce, kde mnoho záleží na ediční činnosti křesťanských nakladatelství, jsou tyto úkoly zvláště naléhavé, už prcto, že oblast literatury náboženské a duchovědné byla nacistickou persekcí hůře postižena než kterýkoli jiný literární obor. Němci dobře věděli, že křesťanský světový názor samou svou podstatou je v zásadním protikladu k jejich myšlenkovému šílenství, a vedli proto soustředěný útok nejen proti křesťanským mluvčím a kazatelům ale také proti křesťanské knize. Vydávání náboženské a křesťansky-duchovědné literatury bylo zakázáno obecně hned v prvních letech okupace a trvalo po celou dobu německého panství u nás. Je proto pochopitelné, že hlavní zřetel křesťanského nakladatelství musí být pro nejbližší dobu obrácen k této stránce nakladatelského podnikání. Naše veřejnost jistě radostně uvítá zprávu, že již na podzim bude vydáno nové, vkusně vypořádané kapesní vydání »Nového zákona« v překladu dr. Hejčla a dr. Sýkory a úplný »Římský misál« v překladu dr. Antonína Striže. Dr. J. Ev. Urban vydá ve Vyšehradě znovu modlitební knihu pro inteligenci »K Bohu« a hutný »Život Ježíše Krista« vlastními slovy evangelii. Znovu vyjde také Kempenského »Následování Krista«, P. J. M. Kubeše meditativní kniha »Ve šlépějích neposkvrněné« a řada dalších modlitebních a rozjímavých knih. Připravují se nová vydání oblíbených Augustinových učebnic náboženství pro střední školy. Z duchovědné literatury připravuje nakladatelství přehledné dějiny českého národa »Jindy a nyní« od Bohdana Chudoby, určené zejména inteligenci a studentstvu a podávající v hutné zkratce duchovní profil jednotlivých kulturních epoch v českých dějinách. Od téhož autora vyšlo vědecké dílo z doby českého povstání 1618-1620 »Španělé na Bílé hoře«, jehož vydání bylo za okupace zakázáno. Dr. Leopold Peřich vydal ve Vyšehradě »Dějiny Slezska«, první české souborné dílo toho druhu vůbec. Ke kulturním dějinám slezského lidu se váže i práce Heleny Salichové »Za starých časů«, memoirově-beletristická kronika slezské vesnice. Prof. J. O. Martinovský rediguje pro »Vyšehrad« desetisvazkovou přírodovědeckou encyklopedii »Příroda velké divadlo«, zpracovávající s hlediska křesťanského světového názoru nejmódnější výtěžky přírodních věd. V nejbližší době vyjde její první díl. V Národní knihovně vyjdou v redakci prof. J. Vilíkovské-

ho životopisy Arnošta z Pardubic, Jana Milíče z Kroměříže a Jana z Jenštejna v redakci prof. J. Vašici svatovojtěšské a svatoprokopské legendy a v redakci doc. Rud. Holinky Helmoldova »Cronica Slavorum« v překladu dr. J. Vrátného »Vypřavování o zlých časech« (Braniboři v Čechách) v překladu dr. K. Hrdiny a »Kronika Přemysla Otakara II.« Vydou i práce prof. Blažeje Ráčka, zejména jeho »Církevní dějiny«, souborné vydání spisů dr. Aloise Langa, jež bude zahájeno Langovou studií o Dostojevském, dílo dr. Myslivce o ruských ikonách a nové vydání Kalistových »Cest ve znamení kříže«. Souborné vydání spisů Dominika Pecky bude zahájeno jeho novou knihou »Křesťanství a moderní člověk« s duchovními portréty J. Floriana, G. K. Chestertona, G. Papiniho, Psichariho atd., kursem křesťanské morálky »Umění žítí« a novým románem »Neviditelný prsten« s ústřední postavou sv. Kateřiny Sienské.

Nakladatelství E. Beauforta v Praze II., Jungmannova ul., zahajuje nové období své činnosti především románovou edicí původní tvorby »Vlny«, v níž vyšlo právě nové vydání společenského románu A. C. Nora »Každý den je neděle«, líčícího radosti i krizi moderního mladého manželství. V téže edici vyjde v nejbližší době cyklus citlivých próz Karla Mužíka »Krásnější než sen«, jímž bude představen jeden z mladších autorů dílem nahližejícím pozorně do zvrátů lidského života, dále milostný román Miloslava Nohejla: »Souhlas«, upoutávající svojí jemnou psychologii erotického poblouznění a konečně román E. F. Míška: »Barvy země«, čerpající rušný děj ze života pražského a poskytující nový průhled do uměleckých zápasů tvůrčího člověka. V *Knihovně poznání* budou vydány dvě knihy univ. prof. Dr. Alberta Pražáka, a to »O národ«, shrnující studie o národní kultuře a o nejrůznějších otázkách české slovesné tvorby, a »České obrození«, řešící všestranně věčné živý problém tvůrčích tradic, jimiž národ žije. V téže knihovně vyjde nové dílo Emila Synka »Nová tvář světa«, v níž autor po šestiletém pobytu v zahraničí zevrubně rozbírá výsledky druhé světové války a dává podnětný průhled do politické a hospodářské budoucnosti, dále rozšířené a doplněné vydání »Nástinu československých dějin« od univ. prof. Dr. Otakara Odložilíka, jejichž třetí vydání vyšlo za války v New Yorku, kniha univ. prof. Dr. F. M. Bartoše »Knihy a zápasy«, obírající se nejzákladnějšími otázkami české reformace, studie Dr. Jana Snobra »Meč i štít«, řešící národní a sociální funkci knihy a slovesného díla vůbec v národním osudu. V řadě filosofických spisů Dr. Tomáše Trnky pokračuje nakladatelství vydáním díla »Cesty filosofie a vědy« a »Záhada

vědomí a poznání«. V nově založené edici překladů z cizích literatur nazvaná Živá knihovna vyjde jako první svazek soubor prací nej přednějších anglických autorů »Anglie za války«, seznamující čtenářstvo s celou řadou nových anglických spisovatelů. V knihovně pro mládež *Radostný svět* vyjde překlad pohádkové knihy Charlesa Vildraca »Lvovy brýle«, cyklus »Pohádek bílého prosince« od Ferdinanda Lirše a »Světlušky a světloškové« od J. Maršíčka. Pro bibliofilskou edici připravuje nakl. E. Beaufort překlad slavných životopisů Danteových od Boccaccia a d'Arezza, dále překlad Shakespearova »Macbetha«, vesměs díla přetlumočená O. F. Bablerem, soubor Martialovy poesie od prof. Dr. Kuthana a Výbor indické poesie, připravený O. Fryšem. — Na grafické a typografické úpravě děl vydávaných nakladatelstvím E. Beauforta spolupracují Method Kaláb, Jindra Vichnar, Josef Liesler, Jar. Šváb, Stan. Ježek, O. Mrkvička, Naděžda Synecová a jiní, kteří zaručují vkusné a reprezentativní vybavení Beaufortových knih.

Sdružení moravských spisovatelů, které se utvořilo jako nová korporace vedle Kola moravských spisovatelů soustřeďuje přes 30 moravských spisovatelů a překladatelů anebo spisovatelů z Moravy pocházejících. Jsou mezi nimi Ivan Blatný, Klement Bochořák, E. F. Burian, J. Dokulil, Fr. Hałas, R. Habřina, Čestmír Jerábek, univ. prof. J. Jirásek, J. Kainar, R. Konečný, L. Kundera, A. Kotal, Ol. Mikulášek, Fr. Nechvátal, A. C. Nor, Vl. Pazourek, J. V. Pleva, J. Racek, Zd. Řezníček, J. B. Svrček, Jar. Tomeček, J. M. Tomeš, univ. prof. Fr. Trávníček, Věra Váňšová, univ. prof. Frank Wollman, Jan Zahradníček, Jar. Zatloukal, Vil. Závada a překladatelé Fr. Holešovský, Fr. Píšek, Nina Balcarová-Píšková.

Zájem o Lužici je stále živý, o čemž jsme se přesvědčili v těchto dnech. V pražském uměleckém saloně »Výtvarné dílo« byla ukončena velmi zajímavá výstava obrazů akademického malíře Ph. Dr. h. c. Ludvíka Kuby, kterou navštívilo 22.000 osob. Tento vzácný úspěch Mistra, jemuž byl z rozhodnutí vlády udělen čestný titul národního umělce, jest zároveň i úspěchem slovanské Lužice, jež byla inspirátorkou tak významného díla. Velký počet návštěvníků je svědectvím, jaké úctě a lásce se těší u našeho lidu nejen Mistr Ludvík Kuba, ale i Lužice a její lid, jímž svou uměleckou práci zasvětil.

Zájezd pěvců z Lužice do ČSR. Lužickosrbský pěvecký sbor »Radworska meja«, řízený učitelem Jurijem Winarem, připravuje zájezd do ČSR, aby tu uspořádal několik koncertů. K 85. výročí narozenin hudebního skladatele Bjernata Krawce bude zpívat v Praze na Příkopech ve velkém sále Slovanského domu dne 12. února t. r. O zájezd do dalších měst se vyjednává.